

Antti Pukara

Sianlihantuottajien tulevaisuudennäkymät

Opinnäytetyö
Kevät 2018
SeAMK Ruoka
Agrologi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Ruoka

Tutkinto-ohjelma: Agrologi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Tuotantotalous

Tekijä: Antti Pukara

Työn nimi: Sianlihantuottajien tulevaisuudennäkymät

Ohjaaja: Marjo Latva-Kyyny

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 43

Liitteiden lukumäärä: 0

Sianlihantuotannon kannattavuus on ollut jo pidemmän aikaa heikko. Alan rakennekehitys on ollut erittäin voimakasta. Tuottajajoukko harvenee ennusteiden mukaan lähitulevaisuudessa puoleen nykyisestä, mutta tuotantomäärien arvellaan silti pysyvän samalla tasolla. Tuotannon ylläpitämiseksi rakennuskantaa on uusittava ja korjattava. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää sianlihantuottajien näkemyksiä yrityksensä tulevaisuudesta sekä heidän investointihalukkuudestaan.

Haastatteluun valittiin eri puolilta Suomea kymmenen sianlihantuottajaa, joita haastateltiin puhelimitse. Kaikki haastateltavat kokivat taloudellisen tilanteen erittäin haasteelliseksi, mutta erityisesti laajentavilla tiloilla usko parempaan tulevaisuuteen oli hyvä. Haastateltavat kokivat juuri pärjäävänsä tällä hintatasolla. Kustannuksista oli karsittu kaikki ylimääräinen ja toimintaa oli pyritty tehostamaan. Kaikkien haastateltavien sikalat vaativat peruskorjausta, mutta alhainen hintataso ei kuitenkaan kannustanut kehittämään tuotantoa. Kaikilla haastateltavilla riitti silti innokkuutta sianlihantuotantoa ja tilansa kehittämistä kohtaan.

Maataloustukien nähtiin olevan tuotannon kannalta keskeisiä, mutta ne eivät edistä kehitystä vaan tukitasojen epävarmuus tekee maataloudesta haavoittuvaisen. Lihatalojen toimintaan oltiin tyytymättömiä. Haastateltavat kaipasivat enemmän neuvontaa tiloille ja läpinäkyvyyttä teurastamon toimintaan. He olivat myös erittäin pettyneitä teurastamon voitonjakoon, joka ei vaikuta suosivan alkutuottajia lainkaan.

Suurin osa haastateltavista piti tilansa taloudellista tilannetta kohtuullisena. Tuotteen hinnan ei saa enää yhtään laskea, jotta maksuvalmius pystytään säilyttämään. Tällä hintatasolla voi pärjätä kunhan kustannukset minimoidaan, mutta erilaisten riskien realisoitumista kassa ei kestä.

Avainsanat: Sianlihantuotanto, kannattavuus, maataloustuet, rakennekehitys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Food and Agriculture

Degree programme: Agriculture and Rural Enterprises

Specialisation: Agricultural Business and Economy

Author/s: Antti Pukara

Title of thesis: The future of pig farming

Supervisor(s): Marjo Latva-Kyyny

Year: 2018

Number of pages: 43

Number of appendices: 0

Pork production viability has been bad for a long time and structural development has happened quickly. The number of pig farmers have halved over the last few years, but the level of production stays at the same level. To maintain the current production level old production buildings need to be repaired and new ones must be built. The target of this thesis is to find out pig farmers' thoughts on their own company's future and the profitability of making investments.

Ten pig farmers were chosen from all over Finland. All of the farmers said that the financial position is challenging. Especially those who were increasing their production believed it would also be so in the future. All farmers said that it was possible to manage at this price level. They had removed all extra costs in production and they had also optimized their production. Buildings needed to be repaired, but the low level of prices is not the best time to encourage them to make repair work. All farmers were keen on pig production and they wanted to make their production go better.

Agricultural support was regarded as very important to production. Support does not advance development but makes production viable. The slaughterhouses' actions were seen as unsatisfactory. All farmers need more advice and transparency about the slaughterhouses' actions. They were also disappointed in the profit distribution.

Most of the ten pig farmers said that their economic situation was temporary. To maintain liquidity the price of pork should not be allowed to decrease. At this price level it is possible to survive as long as costs are minimized.

Keywords: Pork production, profitability, agricultural support, restructuring

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO.....	5
1.1 Tutkimuksen tausta	5
1.2 Tutkimuksen tavoitteet	6
2 SIKATALOUS SUOMESSA	7
2.1 Rakennekehitys	7
2.2 Tuotanto ja kulutus.....	7
2.3 Suomen sianlihantuotannon strategia	8
2.4 Lihatalojen toiminta	9
2.5 Sikatilojen tautitilanne	10
3 MAATALOUSYRITYKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	12
3.1 Maatalousyrityksen johtaminen	12
3.2 Kannattava yritystoiminta	12
3.3 Sianlihan tuottajahinnan muodostuminen ja kehitys	13
3.4 Maatalouden tukipolitiikan taustaa	14
3.5 Sikatilojen maataloustuet nykyään	16
4 TUTKIMUKSEN TULOKSET	18
4.1 Tutkimusmenetelmä.....	18
4.2 Tutkimusaineiston hankinta.....	18
4.3 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi	20
4.3.1 Tuottajien taustatiedot.....	20
4.3.2 Tuottajien näkemykset tukipolitiikasta	21
4.3.3 Kehityssuunnitelmat	24
4.3.4 Tuotannon taloudellisen tilanteen arviointi.....	31
4.3.5 Tuottajien näkemykset teurastamon toiminnasta.....	32
4.3.6 Vastausten analysointia	35
5 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	39
LÄHTEET	41

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Kotimainen sianlihantuotanto on merkittävä osa Suomen maataloutta ja yksi tärkeimmistä lihateollisuuden raaka-aineista. Sikatilojen määrä on laskenut jo useiden vuosien ajan, mutta tuotannon tehostuessa ja tilakoon kasvaessa tuotantomäärät ovat pysyneet siitä huolimatta useiden vuosien ajan ennallaan. Vuonna 2017 sianlihantuotanto oli tilastojen mukaan kuitenkin kääntynyt Suomessa hienoiseen laskuun. Jotta kotimainen sianlihantuotanto olisi turvattu myös tulevaisuudessa, on erittäin tärkeää, että tuottajilla on mielenkiintoa alaa kohtaan ja halua kehittää yrityksensä toimintaa.

Sianlihantuotanto on tehostunut paljon viime vuosien aikana. Entistä pienempi määrä sikatiloja tuottaa entistä suuremman osuuden sianlihasta. Sikatilat ovat keskittyneet pääasiassa Etelä- ja Länsi-Suomeen kahden suurimman teurastamon läheisyyteen. Eläinaineksen tehokkaan jalostuksen myötä emakkosikaloiden porsastuotos on noussut nopeasti. Myös lihasikojen päiväkasvu on kehittynyt paljon. (Suomalaisen sianlihantuotannon strategia 2017–2030, 3–4.) Monella porsastuotantotilalla vieroitetaan yli 33 porsasta vuodessa ja useilla lihasikaloilla päiväkasvuissa rikotaan 1100g rajapyykkejä. Tehokkuuden noususta tullut hyöty ei ole kuitenkaan päätyntä maatilayrittäjälle tuotteen ja panosten hintakehitysten myötä.

Sianlihantuotannon kannattavuus on ollut jo useamman vuoden erittäin heikko. Maatilayrittäjät kärvistelevät haasteellisen taloudellisen tilanteen kanssa samaan aikaan, kun teurastamot tekevät tulosta. Tuotantopanosten hintojen kehitys on ollut useiden vuosien ajan tasaisesti nousussa, kun samaan aikaan tukitaso ja tuottajan sianlihasta ja porsaasta saama hinta on joko pysynyt paikallaan tai laskenut. Pitkällä aikavälillä tämän kaltainen tilanne on tietenkin kestämaton ja pysäyttää kehityksen. Useat sianlihaa tuottavat maatalousyritykset ovat jo joutuneet lopettamaan tuotantonsa.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää kymmenen sianlihantuottajan ajatuksia yrityksensä tulevaisuudennäkymistä puhelinhaastattelun avulla. Sikatilojen määrä on laskussa ja investointeja olisi tehtävä vanhenevan rakennuskannan takia. Maatalouden toimintaympäristö on kuitenkin sianlihantuottajalle erittäin haasteellinen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Miten sianlihantuottajat suhtautuvat yrityksensä tulevaisuuteen?
- Onko sianlihantuottajilla halukkuutta investoida yritykseensä tulevaisuudessa?

Opinnäytetyö koostuu teoriaosuudesta ja tutkimusosuudesta. Teoriaosuudessa käydään läpi sianlihantuotantoa Suomessa, kuten rakennekehitystä, teurastamoiden toimintaa ja tautitilannetta. Maatalousyrittäjän toimintaympäristöä käsitellään muun muassa yrityksen johtamisen sekä maataloustukien osalta.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valitaan haastattelu. Haastateltaviksi valitaan sekä porsastuottajia että lihasiankasvattajia eri tilakokoluokista. Haastateltavien vastaukset käsitellään nimettöminä ja siten, ettei niistä voi tunnistaa kyseessä olevaa tuottajaa. Lopuksi vastaukset analysoidaan ja niistä tehdään johtopäätökset.

2 SIKATALOUS SUOMESSA

2.1 Rakennekehitys

EU-jäsenyyden myötä sikalojen määrä on vähentynyt roimasti. Vuonna 1995 sikatiloja oli 6200. Rakennekehitys on ollut kuitenkin vauhdikasta, koska tilamäärän las-
kiessa sianlihaa tuotetaan nyt enemmän kuin 20 vuotta sitten. Vuonna 2016 Suo-
messa oli noin 1200 sikatilaa, joista suurin osa sijaitsi läntisessä ja lounaisessa Suo-
messa. Tilamäärästä noin puolet oli porsaantuantotiloja ja puolet lihasikatiloja.
(Suomalainen sianlihantuotanto – maailman parasta! 2017.) Sikatilojen määrä on
edelleen ollut laskussa. Luonnonvarakeskuksen mukaan vuonna 2017 sikatiloja oli
noin 1100 (Siipikarjanlihaa tuotettiin jälleen ennätysmäärä 2018). Pieniä sikatiloja
on jäänyt tuotannosta pois. Tämä näkyy myös sikojen määrässä, koska vuonna
2017 sikoja oli seitsemän prosenttia edellisvuotta vähemmän. Määrän vähenemisen
taustalla ovat olleet myös tietoiset tasapainottamistoimet, joiden tavoitteena oli ta-
sata kysynnän ja tuotannon tasapainoa sekä porsasmäärää suhteessa lihasikapai-
koihin. (Yliaho 2018, 31.)

TNS Gallupin mukaan vuonna 2025 Suomessa on enää noin 400–500 sikatilaa. Ar-
vioiden mukaan emakoita on noin 700/tila ja tiloja on noin 100. Lihasikapai-
kkoja on 1750/tila ja tilojen lukumäärä on 300–350. Tuotanto keskittyy pääasiassa suurten
teurastamojen läheisyyteen Länsi- ja Lounaissaimeen. (Suomalaisen sianlihantu-
otannon strategia 2017–2030, 3.)

2.2 Tuotanto ja kulutus

Luonnonvarakeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan sianlihaa tuotettiin Suo-
messa vuonna 2017 noin 182 miljoonaa kiloa eli noin viisi prosenttia vähemmän
kuin edellisvuonna. Viimeksi näin alhaisissa tuotantolukemissa ollaan oltu 2000–
luvun alussa. Lihaa tuotettiin vuonna 2017 kokonaisuudessaan noin 398 miljoonaa
kiloa. (Siipikarjanlihaa tuotettiin jälleen ennätysmäärä 2018.) Vuonna 2016 lihaa
tuotettiin noin 403,1 miljoonaa kiloa, josta sianlihan osuus oli 190 miljoonaa kiloa eli
noin 47,1 prosenttia. Sianlihan kulutus oli vuonna 2016 lihabarometrin mukaan

190,5 miljoonaa kiloa. Suomi on maailman ainoa maa, jossa tuotetaan sianlihaa saman verran kuin kulutetaan. (Lihantuotanto Suomessa 2017.) Vaikka sikatilojen määrä on edelleen rajussa laskussa, arvioiden mukaan vuonna 2025 tuotetaan silti noin 185 miljoonaa kiloa sianlihaa (Suomalaisen sianlihantuotannon strategia 2017–2030, 3).

Sianlihan viennistä Aasiaan on keskusteltu viime vuosina paljon. Atria käynnisti sianlihan viennin Kiinaan kesällä 2017. Osa vientiin menevistä tuotteista on sellaisia, joille Suomessa ei olisi ostajaa. (Kiviranta 2017a.) Syksyllä 2017 uutisoitiin, että myös HKScan valmistelee sianlihan viennin aloitusta Suomesta Kiinaan. Viennin on tarkoitus alkaa vuoden 2018 ensimmäisen puoliskon aikana. Tämä tarkoittaa suomalaisen sianlihan kysynnän kasvua. (Kiviranta 2017b.)

2.3 Suomen sianlihantuotannon strategia

Vuonna 2017 MTK Lihavaliokunnan toimeksiannosta laadittu Suomen sianlihantuotannon strategia on tehty toimintaohjeeksi kaikille sikaketjun toimijoille panosteollisuudesta tuotannon kautta kauppaan saakka. Sen visiona on, että ”Suomessa tuotetaan kannattavasti kysyntää vastaava määrä puhdasta ja turvallista, kuluttajien arvostamaa sianlihaa eläinten hyvinvoinnin ja ympäristön kannalta kestäväillä tuotantotavoilla”. Strategian tarkoituksena on varmistaa sianlihantuotannon kilpailukyky ja jatkuvuus myös tulevaisuudessa. Strategian tavoitteena on, että Suomessa tuotetaan kysyntää vastaava määrä sianlihaa ja tuotannon on oltava kannattavaa kestävien periaatteiden mukaisesti. Tuotannon on kehityttävä siten, että uusien teknologioiden olisi sikaketjussa käytössä. Lihasikojen kasvunopeudeksi tavoitellaan 1100 grammaa päivässä, ja emakkoa kohti on tavoitteena teurastaa yli 30 sikaa vuodessa. (Suomalaisen sianlihantuotannon strategia 2017–2030, 2–3.)

Viime vuosina sikaloiden tuotos on noussut nopealla tahdilla parantuneen eläinaineksen ansiosta. Suomalaisen sianlihaketjun on erittäin tärkeää saada paras mahdollinen eläinaineksetuotanto ja tästä päävastuu on teollisuudella. Eläinaineksetuotannossa on strategian mukaan ylläpidettävä korkeat terveystandardit. Lisäksi rehusuksen soijatarvetta pyritään pienentämään esimerkiksi kehittämällä kotimaista viljateollisuutta.

Merkittävä osa Suomen sikatalouden kapasiteetista on rakennettu vuosien 2000–2007 aikana. Suomen sianlihan tuotannon strategian mukaan sikatalouden tuotantokapasiteetista noin 80 % on rakennettava uudestaan vuoteen 2030 mennessä. Tuotantorakennusten tehostuneen käytön ja tuotannon tehostumisen vuoksi seuraavan viiden vuoden aika rakennustarve ei vielä ole kovin suuri. Kiihtyvä rakentamisvaihe on vuosina 2020–2030. Rakentamiseen tarvitaan markkinaehtoisten rahoituslähteiden sijaan julkisia rahoituslähteitä, joita Suomessa on koko EU-jäsenyyden ajan ollut käytössä. (Suomalaisen sianlihan tuotannon strategia 2017–2030, 2–3, 9, 13.)

2.4 Lihatalojen toiminta

Suomessa sianlihan tuotanto keskittyy pääasiassa kolmen lihatalon toiminnan ympärille. Maija Yliaho (3/2018, 30–38) haastatteli lihatalojen edustajia Käytännön Maamiehen artikkeliin. Lihataloilla on omat linjauksensa, mutta niiden strategioiden pitäisi olla sellaisia, jotka tukevat tuottajan toimintaa. Lihatalojen välisen kilpailun nähdään kehittävänsä niin teurastamon kuin koko sikaketjun toimintaa.

HKScan pyrkii palvelemaan kuluttajaa panostamalla tuotannon vastuullisuuteen ja korkeaan laatuun ketjun joka vaiheessa. He ohjaavat sikaketjuaan kysynnän ja markkinatilanteen mukaan. He pyrkivät omien sanojensa mukaan takaamaan tuottajilleen parhaat asiantuntijapalvelut kaikkiin mahdollisiin tuotantoon liittyviin asioihin sekä auttamaan tuottajia pärjäämään taloudellisesti paremmin.

Atrian strategian tavoitteena puolestaan on parantaa yrityksen kannattavuutta sekä vahvistaa tasetta. Tämän toteutumiseksi on muun muassa saatava vahva kilpailuasema, tehokkuutta ja läpinäkyvä lihaketju. Atria keskittyy omien tilojensa tuotannon kehittämiseen eli tuottajien kilpailukykyyn parantamiseen sekä heidän kustannuksien ja maksuvalmiuden hallintaan. Atria on sulkenut tuotantoketjunsä, eikä ota uusia tuottajia mukaan. Heidän tuottajakentällä rakennemuutoksen arvellaan jatkuvan siten, että puolet pienemmistä tiloista lopettaa. Sikalainvestoinnit mietitään tapauskohtaisesti esimerkiksi yrittäjän voimavarojen mukaan, mutta tällä hetkellä lihasika-puolella on täysi investointikielto. (Yliaho 2018, 30–38.)

Snellmanilla on Maatilan parhaat -konsepti, joka määrittelee yrityksen strategian perustuvan oikeaan rehustukseen ja hallittuun tuotantoketjuun, jolla tuotetaan ”hyvä sika”. Kaikilla Snellmanin tuottajilla on kotimainen eläinainees. Heidän mukaansa lihatalon tehtävänä on luoda menestyvä ja vahva sikaketju selkeiden päämäärien ja kehittämistrategioiden avulla. He toivovat saavansa tuotteiden kautta lisäarvoa, jolla pystyttäisiin parantamaan sikaketjun yleistä kannattavuutta. Snellmanin tuottajista vain muutama lopettaa vuodessa, joten tilojen lukumäärä on pysynyt useiden vuosien ajan lähes vakiona. Rakennekas on ollut melko hidasta laajennusinvestointien vähäisyydestä johtuen. Heidän mukaansa kentälle tarvittaisiin kuitenkin laajennus- ja korjaus- sekä kehitysinvestointeja. (Yliaho 2018, 30–38.)

2.5 Sikatilojen tautitilanne

Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry on keskeinen toimija sikojen terveystilanteen parantamisessa. Yhdistyksen tehokkaan toiminnan ansiosta terveystilanne on Suomessa poikkeuksellisen hyvällä tasolla jopa maailmanlaajuisesti katsottuna. Tämä on selkeä kilpailuetu lihamarkkinoilla. (Suomalaisen sianlihantuotannon strategia 2017–2030, 5.)

Tuotannossa olevilla sioilla ei ole toistaiseksi todettu helposti leviäviä tai vaarallisia eläintauteja. Tämä johtuu siitä, että tuotantoeläinten hoidossa keskitytään huolelliseen terveydenhuoltotyöhön sekä hyvään tuotantohygieniaan. (Sikojen sairaudet 2016.) Joka kerta, kun sikalan sisään tuodaan materiaalia tai sitä viedään sikalasta ulos, taudinaiheuttajan on mahdollista päästä sikalään. Toimivalla bioturvallisuudella taudinaiheuttajien tulo tilalle estetään. (Ulkoinen bioturvallisuus 2011.)

Suomessa eläimille annettujen lääkkeiden määrä on erittäin vähäinen verrattuna muihin maihin. Lääkkeitä annetaan tuotantoeläimille vain todettuun tarpeeseen. Tutkimusten mukaan esimerkiksi Saksassa annettiin antibiootteja noin seitsemän kertaa enemmän tuotantoeläimille kuin Suomessa. Espanjassa puolestaan eläimiä lääkittiin 13 kertaa enemmän. Suomessa antibioottien tarve on erittäin pieni. Tautien ennaltaehkäisyyn ei käytetä lääkkeitä vaan niitä annetaan eläimille vain todettuun tarpeeseen. (Lihantuotanto 2017.)

Viime vuosina afrikkalaisen sikaruton uhka kasvoi entisestään, koska tauti on jatkanut leviämistään Baltian maissa. Tauti leviää erittäin helposti esimerkiksi kuljetusajoneuvojen, eläinten rehujen, elintarvikkeiden, villisikojen ja ihmisten välityksellä. (Sikojen sairaudet 2016.) Esimerkiksi Virossa afrikkalaisen sikaruton myötä sikatilojen määrä on puolittunut. Suomen villisikakanta on kasvanut huomattavasti ja nykyinen kanta halutaan sikaruton uhan vuoksi leikata neljännekseen. (Seitsemän varoitusmerkkiä, miksi afrikkalainen sikarutto on uhka Suomen sikatiloille 2018.) Mikäli tauti leviäisi Suomeen, se aiheuttaisi suuria taloudellisia tappioita sikatiloille ja koko lihateollisuudelle. Sairastuneita tuotantoeläimiä jouduttaisiin hävittämään, tiloja saneeraamaan ja kansainvälinen kauppa pysähtyisi. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää yrittää kaikin keinoin estää taudin pääsy sikalaan. (Älä tuo afrikkalaista sikaruttoa Suomeen 2017.)

3 MAATALOUSYRITYKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

3.1 Maatalousyrityksen johtaminen

Maatalousyrityksen strategista johtamisen tarvetta on lisännyt kilpailun koventuminen maataloustuote- ja elintarvikemarkkinoilla. Kamenskyn (2010, 16, 49) mukaan johtaminen on kyky saada tuloksia aikaan organisaation kanssa. Tuloksilla tarkoitetaan kannattavuutta, jatkuvuutta ja kehittymistä. On tärkeää tarkastella asioita sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä. Strategian avulla yritys pyrkii saavuttamaan tavoitteensa. Se on välttämättömyys sellaiselle yritykselle, joka haluaa pärjätä aidossa kilpailutilanteessa.

Nykyinen maatalouden toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti, mikä tuo haasteita tuotannon suunnittelulle ja yrityksen johtamiselle. Menestyvältä maatalousyrittäjältä edellytetään, että hänen on kyettävä tekemään oikeita asioita oikeaan aikaan. On osattava yhdistää kasvinviljely-, tuotantoeläin-, teknologia- ja talousosaaminen. Tärkeää on tuotannon tehostaminen, tuottavuuden lisääminen ja yritystoiminnan kannattavuuden parantuminen. Lisäksi on tiedostettava, miten yritystä kehitetään, että se olisi myös tulevaisuudessa kilpailukykyinen ja kannattava. (Ryhänen & Sipiläinen 2016, 5, 214.)

3.2 Kannattava yritystoiminta

Maatalousyrittämisen perusta on kannattava yritystoiminta pitkällä aikavälillä. Kun yritystoiminta on kannattavaa, maatalousyrittäjä saa omalle työlle ja pääomalle laskennallisesti vaaditun korvauksen. Toisin sanoen toiminnasta tulevat tuotot ovat kustannuksia suuremmat. Kannattavuutta voi parantaa esimerkiksi karsimalla yrityksen kustannuksia ja tehostamalla toimintaa. Kun yrityksen toiminta käydään huolellisesti läpi, voidaan löytää tapoja tehdä asioita aikaisempaa kustannustehokkaammin siten, että yrityksen liiketoiminta ei kärsi. Kiinteitä kustannuksia voi alentaa ottamalla käyttöön uudempaa ja parempaa teknologiaa. (Kannattavuus 2017.)

Ilman pitkän aikavälin kannattavuutta tuotannon jatkuvuus on uhattuna, mikä tällä hetkellä on suuri riski useilla sikatiloilla. Edellisen kymmenen vuoden kannattavuuskertoimen keskiarvo sikatiloilla on ollut 0,50. Vuonna 2016 kannattavuuskerroin oli 0,36, mutta sen pelätään edelleen laskevan vuonna 2017 erittäin haasteellisen syksyn vuoksi. (Kannattavuuskerroin tuotantosunnittain 2018.)

Kannattava yritystoiminta ei kuitenkaan ole tae hyvästä maksuvalmiudesta. Investointiin käytettävän rahan ja investoinnin tuottaman tulovirran välinen aikaero voi muodostua niin pitkäksi, että rahoituksen saaminen voi olla mahdotonta. Jopa kaikkein kannattavimmilla tiloilla saattaa olla tilapäistä puutetta käteisestä. Siksi maksuvalmiuslaskenta ja tarvittavan rahoituksen suunnittelu ovat tärkeää liikkeenjohdolta tehtävää. (Ryhänen & Sipiläinen 2016, 194–195.)

Riittävän maksuvalmiuden säilyttäminen on vähintään yhtä tärkeä kuin toiminnan kannattavuuden ylläpitäminen ja parantaminen. Heikon maksuvalmiuden myötä kaikkia menoja ei välttämättä pystytä hoitamaan ajallaan, jonka takia voidaan joutua ottamaan väliaikaislainaa, josta aiheutuu taas lisäkustannusta. Riittävän toimeentulon saaminen voi olla myös haastavaa ja jatkuvat maksuvalmiusvaikeudet ovat henkisesti maatalousyrittäjälle raskaita.

3.3 Sianlihan tuottajahinnan muodostuminen ja kehitys

Sianlihantuotanto on esimerkiksi naudanlihantuotantoa herkempi hintavaihteluille. Tuotantoon vaikuttavat sianlihan ja rehujen hintasuhteiden muutokset. Taloudellisesti edullisimpaan teuraspainoon vaikuttavat keskeisesti lihan, porsaan ja rehujen hinnat. (Ryhänen & Sipiläinen 2016, 165.)

Sianlihantuottajan tuloihin vaikuttaa maataloustukien lisäksi voimakkaasti tietenkin sianlihasta maksettava hinta, joka määräytyy markkinatilanteen mukaan (Sikalan kannattavuus 2016). Yksittäinen tuottaja ei voi vaikuttaa sianlihanhinnan vallitsevaan hintatasoon. Ennen EU-jäsenyyttä sianlihan hinta määräytyi hallinnollisesti maataloustulojärjestelmän aikana, joten tuottajien oli helppo tehdä tuotantoa koskevat päätöksensä kohtalaisen varmoihin hintaodotuksiin. EU-jäsenyyden myötä sianlihan hinta muuttui entistä markkinalähtoisemmäksi. (Seppälä 1999, 14.)

Sianlihan hintakehitys Suomessa riippuu pitkälti muualla Euroopassa vallitsevasta hintatasosta. Euroopassa sianlihan hintatason määräävät pääasiassa Tanska ja Saksa. Hintavaihtelut Suomessa ovat kuitenkin hitaampia ja pienempiä kuin muualla Euroopassa, vaikka pitkällä ajanjaksolla tarkasteltuna hintatason kehitys on ollut samanlainen. Mikäli teollisuuden toiminta on tehokasta, sisämarkkinatuonti takaa kotimaan hintakehityksen noudattavan eurooppalaista hintakehitystä. (Pyykkönen 2010, 31.)

Teurastamon tuottajalle maksamaan sianlihan hintaan vaikuttaa moni seikka. Näitä ovat esimerkiksi sikapaikan kiertonopeus, ruhon lihaksisuus, myytyjen sikojen painohajonta sekä eläinainees. Tulokseen vaikuttavat myös eläinten kasvunopeus, rehuhyötysuhde, sairastavuus, kuolleisuus ja hylkäykset. Maatalousyrittäjän ammattitaito on tärkeässä osassa sikojen myyntipainoa arvioitaessa. Väärä myyntipaino voi alentaa sikaa kohti saatavia tuloja merkittävästi. (Sikalan kannattavuus 2016.)

Suomessa on maksettu 2000-luvulla sianlihakilosta keskimäärin noin 1,2 – 1,4 euroa kilolta. Hinta lähti nousuun vuonna 2012, ja vuoden 2013 hintakehityksessä oli kaikista korkeimman hinnan jakso. Hinta lähti kuitenkin tuon nousupiikin jälkeen laskuun, minkä seurauksena sianlihan tuotannon kasvu maailmanlaajuisesti pysähtyi. Vuonna 2015 maailmanmarkkinahinnat putosivat kaikkein alimmilleen, mikä heijastui myös hintoihin EU-maissa. (Mattila 2016.)

3.4 Maatalouden tukipolitiikan taustaa

Suomi liittyi Euroopan unioniin vuonna 1995. Yhdentymisneuvotteluissa maallemme myönnettiin viiden vuoden pituinen siirtymäaika, että uuteen politiikkaan ehdittäisiin sopeutua. (Siitonen 1999, 16.) Jäsenyyden myötä maataloustuotteiden hinnat määräytyivät muiden EU-maiden hintatason mukaan sekä kotimaisen kulutuksen ja tuotannon välisen suhteen perusteella. Toisin sanoen kaikki maatalouden tuottajahinnat laskivat puoleen siitä hinnasta, mitä ne ennen jäsenyyttä olivat olleet. Myös sianlihan hinta puolittui, jolloin se putosi samalle tasolle EU-alueen keskihinnan kanssa. Rajasuoja purettiin Suomen ja EU-maiden väliltä, jolloin elintarvikkeiden ja viljan tuonti lisääntyi. (Jalas 2002, 169–171.)

Vuosien 1995–2006 aikana viljelijätuet olivat EU:n kokonaan rahoittama EU-tulotuki peltokasveille ja eläimille (CAP-tuet), EU:n ja Suomen osarahoitteinen luonnonhaittakorvaus (LFA-tuki), ympäristötuki sekä Suomen kansallisesti kokonaan rahoittamat maa- ja puutarhatalouden tuet. CAP-tukien tarkoitus on ollut korvata viljelijöille alhaisista tuottajahinnoista seurannut tulotasojen menetys. Eläimien osalta maksuperusteina olivat eläinlukumäärät ja tuotantoalueet. Sianlihan tuotannolle ei ole kuitenkaan maksettu CAP-tukea, koska sianlihaa on pidetty viljan jatkojalosteena. Sianlihan tuottajat saivat siirtymäkauden ajan pohjoista tukea ja teurastustukea, jotka muuttuivat vuonna 2000 Etelä-Suomen kansalliseksi ja pohjoiseksi tueksi. (Perälä 2008, 10–13.)

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteena on maatalouden tuottavuuden parantuminen, maatalousväestön kohtuullisen elintason turvaaminen, jäsenmaiden elintarvikemarkkinoiden vakauttaminen, elintarvikehuollon turvaaminen sekä kohtuullisten elintarvikehintojen varmistaminen kuluttajille. Tämän vuoksi maataloudelle myönnetään tukea, joiden saamiseksi maatalousyrittäjän on noudatettava tiukkoja ehtoja. Myös avoimuus, laatu, turvallisuus sekä ympäristöä säästävä ja eläinten hyvinvoinnin varmistava tuotanto luetaan maatalouspolitiikan tavoitteisiin. (Cap takaa ruokaturvan ja kohtuulliset kuluttajahinnat 2014.) Jokaisella jäsenmaalla on mahdollisuus unionin säännösten antamissa rajoissa soveltaa kansallista maatalouspolitiikkaa (Maatalouden tukijärjestelmä 2017).

Vuonna 2015 otettiin käyttöön uudistettu tukikokonaisuus, jonka tavoitteena oli yhtenäistää eri tukien määräytymisperusteita. Tämä tukikokonaisuus muodostui Etelä-Suomen kansallisesta tuesta ja pohjoisesta tuesta, jotka ovat kansallisen tukijärjestelmän kaksi pääosaa. (Maatalouden tukijärjestelmä 2017.) Esimerkiksi ikäraajat poistuivat kaikkien tukien hakuehdoista ja tuet suunnattiin aktiiviviljelijöille eli toimijoille, joilla maatalous on pääliiketoimintana. Perustuki siis korvasi tilatuen ja tukialueet muuttuivat. (Maaseutuvirasto 2014, 4–10.)

3.5 Sikatilojen maataloustuet nykyään

Etelä-Suomessa eli AB-tukialueella maksetaan sika- ja siipikarjataloudelle Etelä-Suomen sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotettua tukea, joka määräytyy vuoden 2007 tuotannon mukaan. Pohjoista tukea sika- ja siipikarjataloudelle maksetaan puolestaan C-alueella samoilla perusteilla. Uusi tuotantokapasiteetti on kuitenkin tuotantotukien ulkopuolella ja ohjautuu näin ulos tuesta. (Suomalaisen sianlihantuotannon strategia 2017–2030, 9.)

Vuodesta 2008 lähtien sianlihantuottajat ovat voineet hakea hyvinvointitukea, jonka tilalle tuli vuonna 2014 hyvinvointikorvaus. Korvauksen saamiseksi maatalousyrittäjän on noudatettava täydentäviä ehtoja sekä eläinsuojelulakia ja -asetuksia. (Eläinten hyvinvointikorvauksen sitomusehdot 2015–2016.) Tulevaisuuden sianlihantuotannossa hyvinvointikorvauksella on suuri merkitys, koska sen avulla voidaan vaikuttaa sikojen pito-olosuhteisiin (Suomalaisen sianlihantuotannon strategia 2017–2030, 13).

Vuonna 2018 sianlihantuottaja saattoi valita hyvinvointikorvauksen kahdeksasta vaihtoehdosta tilaansa koskevat toimenpiteet. Näihin kuului sikojen ruokinta ja hoito, joutilaiden emakoiden ja ensikoiden ulkoilu, emakoiden ja ensikoiden pito-olosuhteiden parantaminen, emakoiden ja ensikoiden porsimisolosuhteiden parantaminen, vieroitettujen porsaiden ja lihasikojen karsikoiden kuivittaminen, karjuporsaiden kivunlievitys ennen ja jälkeen kirurgisen kastraation, sikojen virikkeet ja sikojen sairas- ja hoitokarsinat. Tila ei kuitenkaan voinut valita sekä kuivitus- että viriketoimenpidettä, vaan näistä täytyi valita vain toinen. Jokaisesta toimenpiteestä maksettiin eläinyksikkömääriin perustuva rahallinen korvaus. (Eläinten hyvinvointikorvaus, sitomusehdot 2018, 15.)

Maatalousyrittäjä voi hakea tilan kehittämiseen investointitukea, jonka taso vaihtelee investoinnin kohteen perusteella. Investointituen hakemiseen liittyy muutamia edellytyksiä, joista mainittakoon esimerkiksi se, että maatalouden yrittäjätulon on oltava vähintään 25 000 euroa viimeistään viidentenä kalenterivuonna tuen myöntämisestä. Tuen määrä on rakentamisinvestoinneissa aina yli 7 000 euroa. Valtion

takausta on mahdollista saada sikalainvestointiin korkeintaan 500 000 euroa. Kohteenä olevan investointiin myönnetty avustus sekä valtiontakaus eivät saa ylittää 70 % kokonaisrahoituksesta. (Maatalouden investointituet 2018.)

Maataloustukien saaminen vaatii tuensaajalta tiukkojen ehtojen noudattamista. Tuensaajia valvotaan kansallisen lainsäädännön mukaan ja mahdollisista laiminlyönneistä aiheutuu tukien leikkaaminen tai jo maksettujen maataloustukien takaisinperintä. Valvonta ja tukien ehtojen mukaisten lisävaatimusten täyttäminen aiheuttaa maatalousyrittäjälle paljon ylimääräistä työtä, kirjanpitoa ja kustannuksia. MTK:n tekemän tutkimuksen mukaan tukiehtojen valvonta on maatalousyrittäjien mielestä erittäin stressaavaa, koska esimerkiksi tukiehdot muuttuvat jatkuvasti, kirjanpito on moninkertaista ja laiminlyönnejä sanktioidaan liian tiukasti. (Maataloustukia valvotaan tiukasti – valvonta stressaa, tuskastuttaa ja työllistää 2014.)

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Arvot muovaavat ymmärrystämme tutkimaamme ilmiötä kohtaan. Laadullisessa tutkimuksessa yleensä on tapana löytää tosiasioita kuin todistaa väittämiä, jotka ovat jo olemassa. Tyypillinen piirre sille on, että aineisto kootaan todellisista tilanteista sellaisilla metodeilla, joissa tutkittavat voivat esimerkiksi haastattelun kautta tuoda näkökulmansa esiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161, 164.)

Tutkimuksen tavoitteena on saada selville, mitä ihmiset ajattelevat, kokevat tai uskovat, joten tutkimusmenetelmänä käytetään haastattelua. Haastattelun etuna on se, että aineiston keruuta voidaan säädellä tilanteen mukaan joustavasti ja vastaajia myötäillen. Haastattelussa voidaan esimerkiksi pyytää perusteluja esitetyille mielipiteille lisäkysymysten avulla. Lisäksi tutkimukseen yleensä saadaan mukaan vastaajiksi suunnitellut henkilöt ja heidät on mahdollista tavoittaa helposti uudelleen, mikäli aineistoa täytyy täydentää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 185, 205–206.)

Haastattelutyypiksi valikoitui strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu. Kysymysten esittämisjärjestys on määrätty, joten kysely on suhteellisen helppo tehdä, kun kysymykset on laadittu. Alkuun sijoitettiin vastaajien taustatietoja koskevat yleiset kysymykset, jonka jälkeen kysyttiin spesifiset eli yritystoimintaa koskevat kysymykset. (Hirsjärvi ym. 2013, 203, 208.)

4.2 Tutkimusaineiston hankinta

Tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa on ymmärtää tutkimuskohdetta ja aineistona voi olla joukko yksilöhaastatteluja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 181.) Tähän tutkimukseen valittiin 10 suomalaista sianlihantuottajaa eri puolilta Suomea.

Tuottajat pyrittiin valitsemaan siten, että he edustaisivat kattavasti suomalaisia sianlihantuottajia. Heille ilmoitettiin etukäteen tulevasta haastattelusta, jotta he tiesivät varata haastatteluhetkeen sopivasti aikaa vastatakseen kysymyksiin. Heidän vastauksensa käsiteltiin täysin nimettöminä siten, että tuottajia ei voida heidän vastauksensa perusteella tunnistaa.

Haastattelua varten mietittiin kysymykset valmiiksi, ja niiden esittämisjärjestys kaikille tuottajille oli sama. Haastattelu toteutettiin puhelimitse. Haastateltaville kerrottiin, että kysymyksiin ei ollut pakko vastata niin halutessaan. Haastattelussa kysyttiin seuraavia kysymyksiä:

1. Ikä ja koulutus?
2. Kauanko olet toiminut sianlihantuottajana?
3. Millainen tila teillä on?
4. Millaisia ajatuksia nykyinen tukipolitiikka herättää?
5. Mihin suuntaan tukipolitiikan pitäisi mennä? Millaisena näet sen tulevaisuudessa?
6. Mitkä ovat kehityssuunnitelmat sikalaanne seuraavan 10 vuoden ajalle?
7. Tuotannon kehittämistä/laajentamista rajoittavat tekijät?
8. Teknologia kehittyy jatkuvasti. Miten näet että se vaikuttaa tuotantoon?
9. Miten tautitilanne vaikuttaa tuotantoon tulevaisuudessa?
10. Mistä mahdollisesti haluaisit kertoa sikalasi tulevaisuuteen liittyen?
11. Miten arvioitte tilanne kannattavuutta ja maksuvalmiutta tulevaisuudessa?
12. Miten teurastamo voisi parantaa toimintaansa suhteessa tuottajiin?

Vastaukset nauhoitettiin ja litteroitiin analysoinnin helpottamiseksi. Puhelut kestivät vaihtelevasti kymmenestä minuutista lähes tuntiin. Haastattelutilanteessa maatalousyrittäjien kanssa oli helppo jutella, ja he tuntuivat olevan hyvin perillä maatalouden rakennemuutoksesta ja alan kehityksestä. Haastattelija esitti tarvittaessa lisäkysymyksiä selventääkseen vastaajien kertomia vastauksia. Kysely toteutettiin haastattelututkimuksena siitä syystä, että vastauksista saatiin kattavampia ja syvällisempiä kuin jos kysely olisi ollut kirjallinen sähköpostiin lähetettävä kysely.

4.3 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Ensimmäisen kolmen kysymyksen avulla saatiin selville tuottajien taustatietoja. Kysymykset 4 ja 5 puolestaan kertoivat heidän käsityksistään nykyiseen tukipolitiikkaan liittyen. Kysymykset 6–10 kartoittivat tuottajien kehityssuunnitelmia ja tuotannon reunaehtoja sekä tuotannon haasteita ja mahdollisuuksia. Kysymykset 11 ja 12 viittasivat maatalousyrittäjien kilpailukykyyn.

4.3.1 Tuottajien taustatiedot

Vastaajien ikä vaihteli 24 ja 48 välillä. Kolme heistä oli alle 30 -vuotiasta, kolme vähän yli 30 -vuotiasta, yksi 42 -vuotias ja kaksi 48 -vuotiasta. Yksi vastaajista on toiminut 22 vuotta ”vetäjänä” lihasikalassa. Viisi vastaajaa oli toiminut 2–6 vuotta yrittäjänä ja kolmella heistä oli huomattavasti pidempi yrittäjätousta, 15–20 vuotta. Tämän voi päätellä myös heidän ikähaarukastaan. Neljä heistä oli koulutukseltaan agrologi (amk) ja kuudella oli ammattikoulun maatalousyrittäjätutkinto.

Kuudella vastaajista oli pelkästään lihasikoja, yksikön koko vaihteli 600–5200 lihasikapaikan välillä. Yhdellä vastaajista oli yli 1500 emakkopaikkaa. Kahdella vastaajista oli yhdistelmä, jossa oli n. 300–600 emakkopaikkaa ja n. 2000 lihasikapaikkaa. Yhdellä vastaajista puolestaan oli n. 80 emakkoa. Yhdeksällä vastaajista oli myös viljanviljelyä.

4.3.2 Tuottajien näkemykset tukipolitiikasta

Millaisia ajatuksia nykyinen tukipolitiikka herättää?

Maatalousyrittäjiltä kysyttiin heidän näkemyksiä nykyisestä tukipolitiikasta. Ajankoh-
taisia aiheita sikatalouden tukipolitiikassa olivat tammikuussa haettava hyvinvointi-
korvaus sekä investointiavustus uusien sikaloiden rakentamiseen.

Viisi vastaajista kommentoi nykyistä hyvinvointikorvausta, jota pidettiin pääasiassa
hyvänä tukimuotona. Jotta sika tuottaa, sen hyvinvoinnin on oltava kunnossa. Eräs
vastaaja kommentoi, että hyvinvointituki jakautuu tuottajille epätasaisesti sen mu-
kaan, kuka mitään tukea uskaltaa hakea, vaikka olosuhteet eläimillä näillä tiloilla
olisivat samat. Tuen ehtojen voisivat olla hänen mukaansa realistisemmat. Toisen
tuottajan mielestä hyvinvointituen vaatimukset ovat tiukat ja ohjeistuksissa on paljon
tulkinnan varaa. Tuen pykälät eivät ole yksiselitteisiä, esimerkiksi mitä tarkoittaa
”runsas kuivitus”. Tätä tulkitaan eri tavalla eri puolella Suomea, vaikka samoja ase-
tuksia luetaan.

”Hyvinvointituki edesauttaa tuotannon kehittämistä, mutta kattaa hädin
tuskin kehityksestä aiheutuneita korvauksia. Tästä hyvä esimerkki on
vapaa porsitus, joka on vaikea ja kallis toteuttaa vanhoihin sikaloihin.
Nyt siihen kannustetaan, mutta tämä on vain vapaaehtoinen porras-
vaihe, ennen kuin se määritellään pakolliseksi kaikille tuottajille, jolloin
kustannukset lopulta jäävät tuottajille. Lyhyellä tähtämellä hyvinvointi-
tuet tuovat näkyvyyttä tuotantoon. On myös erikoista, että lypsykarjata-
loudessa maksetaan korkeita investointitukia samaan aikaan, kun tuo-
tanta kannustetaan vähentämään maksamalla myös siihen tukea.”
(Haastateltava 7.)

”Hyvinvointituen ehdoilla ei ole välttämättä mitään tekemistä eläinten hyvinvoinnin
kanssa.” (Haastateltava 1.) Eräs vastaajista kommentoi hyvinvointituen olevan
enemmänkin imagollinen tuki ja tuottajan on vain sopeuduttava siihen, mikä saa
yleistä hyväksyntää ja mikä ei.

Lisäksi tuen merkitys pitkällä aikavälillä epäilytti: ”Pitkällä aikavälillä hyvinvointituen
merkitys sioilla vähenee, koska lainsäädäntö edellyttää suomalaisilla sioilla olevan
hännät, vaikka Saksassa saporista maksetaan tuottajalle erillistä tukea.” (Haasta-
teltava 5.)

Kaksi vastaajaa sanoi suoraan, että sikaloiden rakentamista varten saatava investointituki on hyvä asia. Toinen heistä oli rakentanut juuri sikalan 40 % avustuksen turvin. Eräs vastaajista kuitenkin kommentoi, että: ”Investointituki on ihan hyvä, mutta ei missään nimessä enempää ettei investoida vaan tuen takia.” (Haastateltava 6.)

Yleinen tukipolitiikka kuitenkin tuntui seitsemän vastaajan mielestä epävarmalta ja ristiriitaiselta ja se herättää paljon kysymyksiä. Vaikka tuet mahdollistavat monen vastaajan mielestä maatalousyrittäjien toiminnan tällä hetkellä, niiden varaan ei kannata pitkällä aikavälillä tuotantoa laskea. Eräs vastaajista kommentoi, että olisi parempi, jos rahaa saisi enemmän itse tuotteesta tuen sijaan. Toisen mielestä tukien avulla tuotantoa ohjataan väärille poluille ja rahaa tehdään paperilla eikä töitä tekeillä. Hänen mielestä tuet eivät ohjaa tuottajaa tuottamaan puhdasta elintarviketta:

”Nykyinen tukipolitiikka kannustaa tuottamisen sijaan miettimään, miten toimintansa voi optimoida siten, että mahdollisimman vähällä työllä saa mahdollisimman suuret tuet. Tällä hetkellä he, jotka tuottajat vähemmän, saavat suhteessa enemmän tukea kuin enemmän tuottavat tuottajat. Tukitasoja on leikattu liikaa.” (Haastateltava 9.)

”Nykyinen tukipolitiikka pitää maataloustuotannon hengissä, mutta on eri asia miten paljon tuottajat todellisuudessa hyötyvät siitä. Todellisuudessa tukea valuu teurastamoille ja kauppaan. Samalla se myös tekee maataloudesta haavoittuvaisemman kannattavuuden pohjautuessa erilaisiin tukiin.” (Haastateltava 1.)

Kolme vastaajista kommentoi suoraan, että tämänhetkiset tukitasot saisivat olla korkeammat. Yhden vastaajan mukaan on erittäin ristiriitaista, että nykyinen lainsäädäntö ja asetukset vaativat tuotannolta paljon, mutta teurastamo maksaa silti matalaa hintaa tuotetusta lihakilosta. Tuotannosta on karsittu kaikki ylimääräinen ja turha pois, jotta kustannuksia saataisiin minimoitua.

Mihin suuntaan tukipolitiikan pitäisi mennä?

Kahden vastaajan mielestä nykyinen tukipolitiikka on tällä hetkellä suhteellisen hyväksyttävällä tasolla tukiehtoineen, koska tukien avulla saa ne eurot, joita markkinoilta ei saa. Yhden vastaajan mielestä tukiehdot ovat liian kireät. Niitä pitäisi hänen mielestään löysätä. Hyvinvointituen korvauksen perusteena olevat tukiehdot ovat kuitenkin lihasikojen osalta toteutettavissa lukuun ottamatta kuivitusta, joka on han-

kalasti määriteltävissä. Esiin tuli kahdesti myös kommentti erilaisten tukien ohjeistuksista, jotka ovat epäselviä. Heidän mielestään tuet ovat myös melko lyhytjänteisiä, joten tulevaisuuteen olisi saatava enemmän varmuutta tukipolitiikan suhteen:

”Tukipolitiikan pitäisi muuttua selkeämmäksi ja epäselvät määritelmät sekä tulkinnanvara pitäisi jäädä pois. Olisi myös tärkeää, että koko Suomessa tulkittaisiin ehdot samalla tavalla. Lisäksi kaikissa EU-maissa olisi hyvä olla yhdenmukaiset tukiehdot ja -vaatimukset.” (Haastateltava 4.)

”Tukipolitiikan pitäisi perustua paremmin tuotantoon. Miksi se edes aikoinaan irrotettiin siitä? Eläinmääriin perustuva hyvinvointituki saa yleistä hyväksyntää, joten sitä ei voi sivuuttaa. On eri asia, vaikuttaako tuki eläinten hyvinvointiin mitenkään. Eläimiä hoidetaan tuesta riippumatta samalla tavalla kuin ennenkin. On tärkeää, että hyvinvointituen ehdot kulkisivat käsi kädessä tuotannon kanssa.” (Haastateltava 9.)

Eräs vastaajista kommentoi, että tukipolitiikan pitäisi kannustaa tekemään eläinten hyvinvointia parantavia ratkaisuja, joita muuten ei tehtäisi. Tällä hetkellä tuet ovat tuotantoa säilyttäviä, mutta niiden pitäisi kehittää tuotantoa eteenpäin. Esimerkiksi soija on hankala korvata ruokinnassa muilla valkuaisenlähteillä, joten sitä varten pitäisi olla porkkana, joka kannustaa etsimään vaihtoehtoja soijan käytölle.

”Brexit aiheuttaa tukitasojen laskua lähitulevaisuuteen, joten tilannetta voitaisiin korjata suuntaamalla tukia paremmin aktiiviviljelijöille.” (Haastateltava 2.)

”Tukipolitiikan pitäisi muuttua enemmän maanläheisemmäksi ja tähdätä omavaraiseen ruuantuotantoon. Nykyinen tukipolitiikka hangoittelee tuotantoa vastaan vaikka sen pitäisi olla tukemassa tuotantoa. Esimerkiksi hyvinvointituen kuivitus, kukaan ei tiedä, mikä on ehtojen mukainen sopiva määrä kuivitetta. Tulevaisuudessa tukipolitiikka tulee todennäköisesti olemaan samankaltainen kuin mitä se on nytkin.” (Haastateltava 1.)

Yhden vastaajan mielestä vääristymä aiheutuu niistä tuottajista, jotka ovat investoineet vuoden 2008 jälkeen. Hänen mielestään tuet olisi sulautettava yhteen järjestelmään ja jaettava tasapuolisesti kaikille jäljellä oleville tuottajille:

”Maataloustuen pitäisi siirtyä sellaisille toimijoille, jotka ovat päätoimisia maatalousyrittäjiä. Tämänhetkinen tuki nostaa pellon hintaa sekä vuokratasoja, koska useat harrastelijat haluavat vielä viljellä. Tukien kohdentaminen päätoimisille viljelijöille nopeuttaisi maatalouden rakennekehitystä, joka väistämättä on edessä. Lisäksi tukitasot voisivat olla suuremmat ja niitä pitäisi suunnata paremmin nuorille yrittäjille.” (Haastateltava 6.)

4.3.3 Kehityssuunnitelmat

Mitkä ovat kehityssuunnitelmat sikalaanne seuraavan 10 vuoden ajalle?

”Lähivuosina ei tule laajennuksia, jollei jotain erikoista tapahdu. Peruskorjauksia ja ylläpitäviä investointeja tehdään. Investointien on oltava talouden kannalta maltillisia.” (Haastateltava 1.)

Kolme vastaajaa kymmenestä ei ole laajentamassa yksikköään ellei sianlihantuotannon kannattavuus käänny selkeästi parempaan suuntaan. Yksi vastaajista aikoo remontoida vanhan emakkosikalan lihasioille sopivaksi heti, kun markkinoilta saa tarpeeksi rahaa sen tekemiseen. Hän on jo peruskorjannut osan rakennuksesta lihasioille sopivaksi.

”Viimevuosien kannattavuustilanne on johtanut siihen, etten näe suurta laajentamisen mahdollisuutta. Toimintaa on kehitettävä, mutta seuraavan viiden vuoden aikana eläinten paikkamäärä ei nostateta. Toimintaa on kehitettävä senkin takia, koska tässä mittakaavassa ei pystytä lopettamaan. Jossain määrin eläinmäärä voi kasvaa. Kannattavuustilanteen on muututtava ennen kuin suuremmassa mittakaavassa investoidaan. Peruskorjausta on kyllä edessä. Vapaa porsitus on tulevaisuutta, mutta meidän tilalla se ei vielä ole lähitulevaisuutta. Hyvinvointitukeen on hankala luottaa pitkällä aikavälillä, koska tukea voi tavallaan muuttaa kesken vuotta, kuten kerääjäkasvitukea. Silloin tuottajat innostuivat kerääjäkasveista ja siihen suunnatut rahat loppuivat heti kesken.” (Haastateltava 5.)

Kaikkien vastaajien tiloilla tehdään peruskorjauksia lähitulevaisuudessa. Viisi vastaajaa kymmenestä kertoi suunnittelevansa sikalan laajentamista lähitulevaisuudessa. Kahdella heistä on jo suunnitelmat valmiina. Toinen vastaaja ei ole saanut laajennukselle lupaa teurastamolta. Hän ymmärtää tilan sijainnista johtuvat logistiset haasteet ja kertoo välikasvattamon olevan yksi laajennusvaihtoehto, mutta rakentaisi silti mieluiten lihasikapaikkoja. Toinen puolestaan odottaa taloudellisesti parempaa aikaa:

”Laajennussuunnitelma ympäristölupineen on olemassa, mutta enää odotetaan vain sitä, että laskelma saataisiin näyttämään järkevältä, että se kannattaisi tehdä. Tällä hetkellä laskemat uuden sikalan rakentamiseksi eivät kannata. Koko ajan on toki kehitettävä, mutta ei ole suunnitelmissa muuttaa tuotantoa luomuun tai rakentaa sioille laiduntilaa. Kaikki possut tulevat samasta paikasta, joten se asia on jo kunnossa.” (Haastateltava 9.)

”10 vuotta on pitkä aika, mutta nykyinen 3000 lihasikapaikkaa jää todennäköisesti pieneksi kannattavuuden takia, joten todennäköisesti sikalaa laajennetaan.” (Haastateltava 6.) Eräs vastaajista uskoo yksikkökoon kasvattamisen olevan tulevaisuutta ja on myös myötämielinen sikalan laajenukselle.

”Nykyinen rakennus on ongelmallisessa paikassa, joten sitä on haastava laajentaa. Siihen tuskin saa edes ympäristölupaa. Vaihtoehtona olisi rakentaa uusi sikala toiselle tontille tai remontoida nykyisestä lähimyyntisikala tai ostaa jonkun toisen sikala. Tosin hyviä kohteita ei ole myynnissä tällä hetkellä. Nykyinen sikala on liian pieni toimimaan enää pitkää aikaa. Vanhin osa pitäisi purkaa ainakin joiltain osin ja tilanpuutteen vuoksi pitäisi miettiä tarkasti, miten sitä korjattaisiin. Uudisrakentamisessa on se ongelma, että rakentaminen pitäisi aloittaa aivan alusta teitä ja liittymiä myöden. Emakkosikalan katteet ovat matalat ja rakennuskustannukset korkeat. Jos vanhan laajennus olisi mahdollista, niin se vanha osa voisi myös osaltaan rahoittaa uutta osaa.” (Haastateltava 7.)

”Haaveena olisi uuden emakkosikalan rakentaminen, joten tilan kehittäminen pyritään näkemään valoisana. Laskelmia ei ole tehty, joten ei ole tietoa onko uuden rakentaminen realistista. Nykyinen emakkosikala on rakennettu 2000-luvun alussa, joten se kaipaa paljon remonttia. Yksikkökoon suurentaminen tulee ajankohtaiseksi tulevaisuudessa, koska nykyisen remontoiminen esimerkiksi vapaan porsituksen vaatimien säädösten mukaiseksi on vaikeaa.” (Haastateltava 2.)

Kaksi vastaajista on tällä hetkellä rakentamassa sikalaa. Toinen laajentaa vanhaa rakennusta: Toinen vastaajista muuttaa vanhan sikalarakennuksen välikasvattamoksi käynnissä olevan laajennuksen jälkeen. Tulevana kesänä tilalla on 1300 lihasikapaikkaa ja oma välikasvattamo kaikille porsaille.

”Peruskorjauksia tehdään koko ajan, koska sikala on jo 20 vuotta vanha. Joka viides vuosi on laajennettu. Viimesyksynä aloitettiin uusi laajennus, jonka tekemistä jatketaan kuukauden päästä. On parempi tehdä maltillisesti ja vähän kerralla ettei tule liikaa velkaa kerralla.” (Haastateltava 8.)

Mitkä ovat tuotannon kehittämistä tai laajentamista rajoittavat tekijät?

Kahdeksan vastaajaa kymmenestä kertoi heti huonon kannattavuuden rajoittavan tuotannon kehittämistä ja laajentamista: ”Lihasia kohti saatava kate on niin huono, ettei se innosta tekemään tilalla mitään ylimääräistä.” (Haastateltava 10.)

”Talous ja hankalaksi tehty lainan ottaminen vaikuttavat tuotannon kehittämiseen. Pankit ovat varovaisia pitkään jatkuneiden huonojen näkymien takia rahoittamaan sikalahankkeita. Pankit antavat velkaa huonosti ja se vaikeuttaa investointien tekemistä. Lisäksi kehittämistä hankaloittavat tukipolitiikka ehtoineen. Myös eläinsuojelulain uudistus koetaan uhkana, koska vaarana on, että se rajoittaa tuotantoa liikaa.” (Haastateltava 1.)

Kolme vastaajaa kertoi lietteenlevityspinta-alan olevan haasteena tuotannon laajentamiselle. Myös ympäristöluvan hankkiminen koettiin kalliiksi. Vain yksi tuottaja kertoi lietteenlevityspinta-alaa olevan tarpeeksi.

”Peltopinta-alaa täytyy koko ajan kasvattaa lietteenlevitysalan takia. Liette muodostuu ongelmaksi, mutta biokaasulaitos voisi olla ratkaisu. Tällä suunnalla on paljon isoja tiloja, joten lietteenlevityspinta-alaa on vaikea saada. Muita rajoittavia tekijöitä ei tällä hetkellä ole.” (Haastateltava 3.)

Myös uusi genetiikka aiheuttaa omat haasteensa tuotannossa:

”Porsaspula rajoittaa laajennushankkeita. Myös hintapuoli on esteenä tuotannon kehittämiseen. Uusi genetiikka saadaan kasvamaan, mutta ei tiedetä mitkä valkuaistasot ja energiatasot se vaatii. Ei ole tietoa, koska ruokintaa pitäisi lisätä ja koska rajoittaa, että toimittaisiin optimaalisesti. Vielä ei tiedetä täysin, miten uusi rotu toimii. Joillain tuottajilla siat kasvavat, mutta toimintamalleista ei löydetä yhteisiä tekijöitä, jotta osattaisiin neuvoa muita. Tämän kaltainen tiedon puute rajoittaa kehitystä.” (Haastateltava 4.)

Tuotannon kehittämistä katsottiin rajoittavan myös yrittäjän riskinsietokyky sekä epävarmuus tulevaisuudesta. Jatkuvasti muuttuva tukipolitiikka tiukkoine ehtoineen horjuttaa tulevaisuudensuunnitelmia. Lisäksi kevään ja syksyn työhuippuina saatava työvoima saattaa rajoittaa tilan toimintaa. Myös kaupan asemaa ja teurastamoiden toimintaa kritisoitiin:

”Keskittynyt kaupan asema Suomessa on huono juttu. Kehittämistä rajoittavat myös huono kannattavuustilanne, jatkuva epävarmuus, pankkien negatiivinen suhtautuminen sikatalousinvestointeihin ja sikalan huono jälleenhankintahinta. Teurastamot pelaavat omaa peliään, eivätkä he tee uusia tuotantosopimuksia. Tämän takia sikaloita on mennyt konkurssiin tai niitä on myyty pilkkahinnalla. Rahoittajan näkökulmasta tällainen toiminta on myrkkyä.” (Haastateltava 5.)

Miten teknologian kehittyminen vaikuttaa tuotantoon?

Kaikki vastaajat näkevät teknologian nopean kehityksen positiivisena asiana, mutta he eivät kuitenkaan näe sen muuttavan omassa sikalassa toimintamalleja lähivuosina:

”Tilan johtaminen helpottuu erilaisten ohjelmistojen avulla. Yrittäjät saavat lisääaikaa ja resursseja sitä kautta kaikkeen muuhun toimintaan. Sikalaan tuskin tulee mitään uusia suuria mullistavia muutoksia tekniikan puolesta lähivuosina. Porsastuotanto pysyy käsityönä suhteellisen pitkälle tulevaisuuteen.” (Haastateltava 8.)

Teknologian kehittymisen nähdään helpottavan ihmistyötä, mutta sen ei nähdä kuitenkaan korvaavan sitä. Tekniikan pitäisi olla helppokäyttöistä ja luotettavaa. Tiedon määrä teknologian kehittymisen avulla lisääntyy, mutta kaikkea sitä tietoa on hankala hyödyntää arkipäiväisessä päivittäisessä työssä. Esimerkiksi lihasian painon arvioiminen erilaisten sovellusten avulla jakaa mielipiteitä. Kaksi vastaajista odottavat positiivisin mielin tekniikan kehitystä: ”Lihasalassa lihasian painon arvioiminen helpottuu.” (Haastateltava 3.) Kaikki vastaajat eivät luota erilaisiin kehitteillä oleviin sovelluksiin.

”Tekniikka tuntuu välillä kuitenkin menevän liian pitkälle esimerkiksi sian teuraspainon määrittämisessä, koska siat ovat yksilöitä, jolloin painoa on hankala määrittää tekniikan avulla. Omassa sikalassa ei ole puntaria eikä mittanauhaa, mutta oma silmä harjaantuu painon tarkkailuun tiheiden osastoharvennusten takia. Seuraavana päivä vain katsotaan nestistä teurastettujen sikojen painot, niin oma silmä kalibroitu.” (Haastateltava 4.)

Kolmen vastaajan mielestä oman sikalan ruokintaratkaisuja voisi parantaa. ”Uuteen sikalaan olisi pitänyt hankkia kaukalovahti.” (Haastateltava 6.) ”Liemiruokkijan voisi vaihtaa nykyaikaisemmaksi. Muutoin lihasikalaan ei ole odotettavissa mitään mullistavia ratkaisuja. Enemmänkin näen kehitysideoiden menevät porsasyksiköihin.” (Haastateltava 9.)

Eräs tuottajista pohti, teuraspainoa voisi määrittää myös pihatto -tyyppinen ratkaisu, jossa siat söisivät kioskeista ja teuraspainon lähestyessä ne lajiteltaisiin omaan lastaustilaan. Sellaisia ei kuitenkaan tietävästi ole Suomessa, joten sen toiminnasta on hankala sanoa mitään.

”Emakoiden ruokinta on tällä hetkellä yleisesti melko suurpiirteistä tai kompromissihakuista, koska on vaikea saada jokaiselle emakolle määriteltä sopiva ruokinta ja tapa säätää ruokintaa laajaperäisesti on niin

juurtunut isännille. Emakoille on olemassa kioskiratkaisuja, eli korvanapin perusteella jokainen emakko saa sille sopivan rehuannoksen, mutta siinä on kuitenkin omat haasteensa. Pikkuporsaiden käsittelyyn tarkoitettuja puoliautomaattilaitteita voi tulla isoille tiloille käyttöön, mutta niiden kalliin hinnan vuoksi kaikki eivät niitä kuitenkaan halua hankkia. Vapaa porsitus on hollantilaisten mielestä tulevaisuutta. Suomessa puolestaan pyritään kieltämään kontrollihäkit tiineytyksen jälkeen, josta hollantilaisilla ei ole mitään aavistusta. On jännä, että me mennään siihen suuntaan, josta edelläkävijämaa ei ole koskaan kuullutkaan, mutta meidän suomalaisten mielestä se on kustannustehokkaampaa. Mutta näyttää rumalta jos maiden välisessä vertailussa Suomessa ei ole kielletty häkkeitä, jotka joissain muissa maissa on kielletty. Olisi asiallista ensin tutkia, mitä tuotannon kannalta olisi järkevää tehdä sen sijaan, että yritetään tasapainoilla eläintensuojelijoiden mielipiteiden kanssa. Kehitettävää sikapuolella on kuitenkin koko ajan.” (Haastateltava 7.)

Teknologian kehittymisen myötä tuotantoa pystytään suunnittelemaan ja erilaisiin tilanteisiin pystytään varautumaan aiempaa paremmin. Eräs vastaaja kommentoi, että tästä muodostuu haaste neuvontapuolelle. Heidän on pystyttävä antamaan tarpeeksi kattavaa neuvontaa koko ajan kehittyvän teknologian myötä, jotta maatilat saisivat tarpeeksi apua.

”Teknologian kehityksellä on huima merkitys ja myös genetiikan kehittyminen on ollut vauhdikasta. Ilmastointi ja osastojen olosuhteidenhallinta on jäänyt kehityksestä jälkeen siitä huolimatta, että se on merkittävä tekijä sianlihankasvatuksessa. Uusissa rakennuksissa ilmastointi pitäisi yllimitoittaa, jolloin sitä on helpompi säätää sopivaksi kuin jo lähtökohtaisesti liian pieni ilmanvaihto. Tekniikan on kuitenkin oltava helpokäyttöistä ja luotettavaa. Esimerkiksi lihasikojen yksilöllistä merkintäjärjestelmää voisi kehittää, jolloin vaikkapa korvaan laitettavan sirun avulla voitaisiin seurata sikojen lääkitystä, ruokintaa ja teurastusajan kohtaa tarkemmin. Näin teurastamo saisi heti oleellisen tiedon siasta ja tämä helpottaisi tilalla tehtävää työtä. Mutta kuka sen maksaa ja miten se helpottaa emakkosikalan arkea? Mitä jos siru liikkuu siassa ja se päätyykin vahingossa kuluttajan lautaselle? Myös sikaloiden jäähdytysjärjestelmät pitäisi päivittää nykyaikaan. Tämänhetkiset ruokkijat ovat hyviä ja toimintavarmoja, mutta ilmastointi on jäänyt jälkeen.” (Haastateltava 4.)

Miten tautitilanne vaikuttaa tuotantoon tulevaisuudessa?

”Tautitilanne on hyvä, vaikkakin kaikkea löytyy mitä etsitään. Suomessa ollaan kuitenkin tautitilanteen osalta hyvällä tasolla, joten tästä on vaikea päästä kilpailukykyisemmäksi verrattuna muihin maihin. Afrikkalainen sikarutto on tietenkin suuri uhka ja toivotaan, ettei se iske Suomeen.” (Haastateltava 1.)

Kaikki vastaajista näkivät afrikkalaisen sikaruton olevan suuri uhka suomalaiselle sianlihantuotannolle. Etelä-Suomessa on isoja villisikalaumoja, jotka saattavat kantaa taudinaiheuttajaa. Mikäli afrikkalainen sikarutto iskisi Suomeen, kukaan ei osaa spekuloida sen seurauksia. Hintatason kuitenkin pelätään romahtavan viennin pysähtymisen takia. Yksi vastaajista ei kuitenkaan usko afrikkalaisen sikaruton olevan todellinen uhka, koska sikatiloilla on nykypäivänä tautisulut kunnossa.

”Sikalan tautisulut on oltava kunnossa. Sikarutto on suuri uhka, mutta onneksi se ei ole vielä iskenyt Suomeen. Aika näyttää, paljonko se vaikuttaisi, mutta huonon kuvan se sikataloudesta ja maataloudesta silloin antaa. Sianlihanhinta tulisi varmasti laskemaan.” (Haastateltava 6.)

”Afrikkalainen sikarutto on ollut iso peikko jo muutaman vuoden ajan. Sitä ei kannata sikalaan päästää, muuten vienti Aasian maihin pysähtyy. Se on iso uhka koko sianlihantuotannolle. Pienemmät taudit, kuten salmonella, ei ole niinkään uhka tuotannolle, koska sitä valvotaan tarkasti. Mikäli jotain löytyy, sikala saneerataan, eikä taudinaiheuttaja pääse leviämään. Joukkotuhotaudit ovat jännittävä asia.” (Haastateltava 4.)

Vapaa sana. Mistä muusta mahdollisesti haluaisit kertoa sikalasi tulevaisuuteen liittyen?

Viidellä haastateltavalla oli mielessään monenlaista asiaa aina neuvonnan parantamisesta sianlihan parempaan brändäykseen. Yksi tuottaja mainitsi erityisesti lasten ja nuorten erkaantumisen maataloudesta olevan tulevaisuuden haaste:

”Maatalous vähenee ja keskittyy koko ajan. Kaupunkilaiset etäännyvät maaseudusta ja maataloustuotannosta. Myös lapset ajautuvat kauemmas maataloudesta ja erkaantuvat todellisuudesta. Tämä on iso haaste ja tämän kaltainen kehitys pitäisi saada pysäytettyä. Lapsille ja nuorille olisi saatava aitoa ja oikeaa kuvaa maataloudesta, koska muutoin ääri-ilmiöt saattavat korostua ja tämä aiheuttaa ongelmia. Toki MTK tekee varmasti tämän eteen töitä koko ajan.” (Haastateltava 1.)

Myös tuotannon laajenemisen myötä kasvava lantamäärä epäilytti:

”Nykyinen tukipolitiikka ohjaa tuotantoa samaan suuntaan kuin broiler-tuotanto on tällä hetkellä. Kasvatusyksiköt suuntautuvat teurastamon läheisyyteen, koska sikoja on helpompi kuljettaa pienenä pidempiä matkoja kuin isona. Lannankäsittely tulee jatkossa olemaan ongelma. Ratkaisuna voisi olla separointi tai biokaasulaitos. Voisikohan lietteen vastaanottajia veloittaa? Tulevaisuuden suhteen on paljon ideoita ja koko

ajan toimintaa pyritään kehittämään. Tulevaisuudessa perhetilat tulevat kokemaan suuren muutoksen.” (Haastateltava 4.)

Yksi tuottaja analysoi, että tehottomien tuottajien karsiminen pois tuottajajoukosta parantaisi koko ketjun tehokkuutta:

”Sikaketjua pitäisi kehittää ja tehostaa. Tehottomat tuottajat pitäisi karsia tuotannosta pois. Teurastamon ja tuottajan pitäisi tehdä enemmän yhteistyötä. Puolet nykyisistä sikatiloista pystyisi tuottamaan nykyisen määrän sianlihaa ja siinä säästettäisiin paljon, mikäli näin olisi. Jäljelle jääneiden sikaloiden ei tarvitsisi olla jättisikaloita, mutta on paljon pieniä ja tehottomia sikaloita, jotka vie ketjun tehokkuutta. On kylläkin eri asia, saako sitä kautta tehokkuutta omalle tuotannolle vai meneekö se hyöty sitten muualle. Paljon on vielä pieniä ja epäkäytännöllisiä sikaloita. Kolmen vuoden aikana tulee lopettamaan moni tila. Tukipolitiikalla ja lihatalon toiminnalla sitä voi ohjata paljon. Reilusti mahdollisuus niille, jotka haluaa tuottaa ja kunnolla hommansa tehdä. Nykyisen hintapolitiikan mukaan harrastajat tulevat tippumaan. Ne, jotka ovat halukkaita toimimaan lihatalojen pelisääntöjen mukaisesti ja ovat tehokkaita tuottamaan, niin niitä pitäisi palkita enemmän. Toki se on raakaa politiikkaa.” (Haastateltava 9.)

Eräs vastaajista toivoi, että suomalainen laadukkaasti tuotettu sianliha voitaisiin brändätä paremmin:

”Harmittaa, kun sianlihaa ei ole brändätty erikoisiksi tuotteiksi vaan ne myydään tavallisena lihana alkuperämerkinnöistä huolimatta. Nautapuolella korostetaan rotueroja ja pyritään sitä kautta saamaan tuotteelle lisäarvoa. Brändäykseen pitäisi panostaa enemmän. Esimerkiksi Deluxe -lihaksi. Snellman on osannut brändätä ja myydä tuotteensa hyvin.” (Haastateltava 7.)

Sianlihantuotantoon kaivattiin enemmän neuvontamahdollisuuksia:

”Kun on ongelmia, asiantuntevaa neuvontaa pitäisi olla enemmän saatavilla. Teurastamojen neuvonta saisi olla ponnekkaampaa. Markkinoille voisi tulla uusia neuvontaa harjoittavia yrityksiä, koska kasvavilla sikatiloilla voisi olla kiinnostusta hankkia heidän palveluja.” (Haastateltava 2.)

Viisi vastaajista ei nähnyt tarpeelliseksi vastata tähän kysymykseen. Kaikki oleellinen oli jo heidän mielestään tullut esiin.

4.3.4 Tuotannon taloudellisen tilanteen arviointi

Kymmenestä vastaajasta seitsemän pitää yrityksensä taloudellista tilannetta tällä hetkellä kohtalaisena. On kuitenkin muistettava, että haastateltava saattaa helposti vaieta taloudellisesta tilanteesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 207). Hintataso on tällä hetkellä erittäin alhainen, eikä sen enää saisi laskea, että yritysten maksuvalmius säilyisi. Usean vastaajan mukaan nykyinen hintataso ja kustannusrakenne ei kuitenkaan kannusta laajentamaan nykyistä tai investoimaan kokonaan uuteen sikalaan. Tällä tasolla juuri ja juuri pärjätään, mutta kustannustason on oltava minimissä.

”Kannattavuuden on parannuttava, tälläkin ehkä jotenkin selvittää, mutta pitkään menee. Se syö elämää paljon, jos näin huonolla kannattavuudella mennään. Kannattavuuden on parannuttava senkin takia, että maksuvalmiuden saa kuntoon. Nyt syödään tilan kivijalkaa, joka rapistuu ja puristuu koko ajan. Mikäli näin mennään muutama vuosi niin siitä ei enää päästä ylös. Nyt saadaan maksuvalmius jotenkuten pidettyä ja juuri ja juuri selvittää, mutta tämä on sellainen kurjuuden tie. Tällainen tilanne ei näytä hyvältä.” (Haastateltava 9.)

”Jos tilanne pysyisi samalla tasolla kuin nyt, niin sen pitäisi olla ihan hyvä. Toimeen tullaan ja vähän jää käteen. Ei pysty isoja investointeja tekemään, mutta peruskorjaukset kuitenkin pystytään tekemään. Jos tilanne pysyy entisellään, niin olen suhteellisen tyytyväinen. Huonompaan suuntaan ei saa mennä tai tulee ongelmia.” (Haastateltava 6.)

Olemassa oleva vieraan pääoman määrä vaikutti tietenkin myös toiminnan tämänhetkiseen kannattavuuteen. ”Luulen pärjääväni rahallisesti tällä hetkellä. Velkamäärä ei ole kovin suuri. Toivottavasti kannattavuus kuitenkin paranisi lähitulevaisuudessa.” (Haastateltava 8.)

Alhainen hintataso on pakottanut tutkimaan tuotannon kustannusrakennetta. Panoja ei saa haaskata tuotannossa:

”Haastava kysymys. On luotettava siihen, että kannattavuus säilyy kohtuullisen hyvänä, edes kohtalaisena. Tällä hetkellä tilan kannattavuus ei ole hyvä. Tuotannon on oltava hyvällä tasolla ja kustannusrakennetta on vaalittava, niin pärjätään.” (Haastateltava 5.)

Neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että tällä tilanteella pärjätään tulevaisuudessa. Se kuitenkin tarkoittaa sitä, että hintataso pysyisi vähintäänkin samana.

”Tuotantoon liittyy isoja riskejä, esimerkiksi henkilöriskejä ja itsestä riippumattomat riskejä. Jos niitä ei toteudu, niin muutoin positiivisesti suhtaudun tulevaisuuteen. Resurssit ovat sen mukaisesti, että pystytään pärjäämään, jos homma toimii. Tämän hetkiselällä hintatasolla on mahdollista toimia kannattavasti. Hintatason romahtaessa moni ei pärjää. Hintatason pysyttävä vähintäänkin samana, jotta homma kannattaa.” (Haastateltava 1.)

”Uskon kannattavuuden säilyvän kohtuullisena, vaikka siihen moni tekijä vaikuttaakin. Äkilliset markkinahäiriöt vaikuttavat maksuvalmiuteen, kuten hintojen äkillinen romahdus. Jos tilanne kuitenkin jatkuu vakaana, niin tilan talous on kohtuullisella tasolla.” (Haastateltava 2.)

”Kannattavuus on tällä hetkellä hyvä tilanteesta huolimatta. Taskulaskin on suuressa käytössä. Ajatusmaailma on tulevaisuudessa, vuoden päässä ja viiden vuoden päässä. Minulla on luja usko ja luottamus näihin hommiin. Ongelmista on selvitty. Heikot hetket luovittiin kunnialla läpi, tehtiin jonkinlaista tulosta ja pärjättiin. Kun opitaan rodusta ja saadaan hyvät lihaprosentit, en näe syytä miksei kannattavuus jatkossakin pysyisi hyvänä.” (Haastateltava 4.)

Yhden vastaajan mielestä tilanne ei ole niin toivoton kuin mitä lehdissä kirjoitetaan.

”Toivottavasti pysytään leivän syrjässä kiinni. Maksuvalmiuden pitäisi olla hyvä. Ei tilanne niin surkea ole kuin mitä puhutaan.” (Haastateltava 3.)

4.3.5 Tuottajien näkemykset teurastamon toiminnasta

Teurastamoiden toiminta herätti paljon kommentointia. Vain yksi kymmenestä oli tällä hetkellä suhteellisen tyytyväinen teurastamon toimintaan. ”Olen ollut tyytyväinen teurastamon toimintaan. Tasaushinnasto on turhan jyrkkä, kate putoaa kun lihaprosentti putoaa. Neuvontapuoli on kunnossa. Teurastamon toiminnasta ei ole kamalasti valittamista.” (Haastateltava 6.)

Yhdeksän vastaajaa kuitenkin olivat sitä mieltä, että erityisesti neuvontaan sekä voitonjakoon teurastamon olisi panostettava enemmän. Tällä hetkellä toinen suurista lihataloista on taloudellisissa vaikeuksissa siipikarjateurastamon toiminnan ylösajon kanssa, mutta toinen tekee historian parhainta tulosta laskien samalla lihanhintaa. Tämä heijastuu vastaajien kommentteista selvästi, koska yrityksen voitonjakoon ollaan erittäin tyytymättömiä ja toimintaan kaivattaisiin lisää läpinäkyvyyttä. ”Teurastamo saisi nostaa lihanhintaa. Tuntuu pahalta kun johtajat nostavat bonuksiaan ja

samaan aikaan lasketaan lihanhintaa. Tuottajalle kuuluisi enemmän. On hyvä juttu, että edes yksi lihataloista nostaa hintoja.” (Haastateltava 8.)

Haastatteluissa tuli monesti ilmi, että tuottajat toivovat teurastamon olevan heihin enemmän yhteydessä. Heistä tilanne vaikuttaa siltä, että teurastamo ei edes kiinnosta, mitä tuottaja tekee. He myös kokivat tilanteen siten, että heidän toimintansa tehostamisen kautta aikaansaama rahallinen hyöty on jäänyt johtoportaan, mutta vain huono palaute ja ”sanelu” -kulttuuri ovat valuneet heille saakka. Myös parempaa hallintaa porsasruuhkaan sekä -pulaan kaivattiin.

”Teurastamon toiminnasta voisi kirjoittaa romaanin. Teurastamoiden olisi ymmärrettävä, että maakuntaan olisi monen hankalan vuoden jälkeen tuloutettava enemmän voittoa, jota he tekevät yrityksenä. On mahdollista, että tuottajia putoaa pelistä pois, mikäli hinnat ja kannattavuustaso pidetään tällä tasolla vielä kauan ja vain teurastamo tekee voittoa. HK kohtelee rahallisesti tuottajiaan paremmin kuin kilpailijansa.” (Haastateltava 5.)

Vastaajat myös ymmärsivät sen, että tilanteen tekee vaikeaksi se, että kaksi suurinta lihataloa ovat pörssissä:

”Viestintää teurastamon taholta kaipaamme enemmän. Toiminta on muuttunut takavuosista paljon, nyt se on paljon kylmempää kuin mitä ennen. Nyt kun tuottajaporukka on pieni, neuvontaa ja yhteistoimintaa voisi olla enemmän. Myös hintojen määräytymiseen kaipaamme lisää läpinäkyvyyttä. Se, että ollaan pörssissä, tekee yhtälön hankalaksi.” (Haastateltava 2.)

”Teurastamon yleinen toiminta harmittaa. Heidän talous on kunnossa ja tuottajalle maksettava hinta on huono. Läpinäkyvyys ja kehitysryhmät olisivat tärkeitä. Tietenkin asiaa hankaloittaa se, että olla pörssissä, koska tuottajalle ei makseta ylimääräistä osakkeenomistajien halutessa osinkoa. Tämä tekee toimintaympäristöstä haastavan. Kaikkien ääni pitäisi saada kuuluville ja eri omistajatahojen välillä pitäisi pystyä käymään fiksua keskustelua.” (Haastateltava 10.)

Viisi vastaajista myös toivoi, että teurastamot panostaisivat enemmän tuottajiin ja heidän toimintansa kehittämiseen:

”Viimeisen kolmen vuoden aikana teurastamo on noudattanut sanelupolitiikkaa. Teurastamoiden ja kaupan välinen suhde on kiristynyt, ja käytäntö on valunut alaspäin ja teurastamon toiminta tuottajaa kohtaan on muuttunut sanelusysteemiksi. Enää ei kysellä mielipiteitä, vaan sanotaan, miten pitäisi toimia. Tuottajat eivät välttämättä tiedä voitonjaon taustoja tai sitä, miten teurastamo saisi omaa toimintaansa tehostettua.

Peli on koventunut tuottajakenttään päin. Ylimääräiset henkilöt on karsittu pois. Ennen kierreltiin tiloilla ja kyseltiin miten menee ja asioista puhuttiin, mutta nyt sellainen on jäänyt pois. Mikäli sikalassa on dramaattinen ongelma, niin silloin vasta joku tulee. Mutta jos toiminta on ok, eikä isompia ongelmia ole, niin tuottajaa ei häiritä, jolloin sitä jää yksin ja sokeutuu omalle toiminnalleen osaamatta kyseenalaistaa kaikkea. Kehityspuolella pitäisi olla enemmän henkilöitä. Teurastamolla pitäisi olla tuottajapuolelle päin enemmän mielenkiintoa varsinkin nyt, kun taloustilanne on hemmetin tiukka. Nyt ollaan aika yksin. He tietävät, mitä he teurastamolla tarvitsevat, joten heitä pitäisi kiinnostaa, mitä heille tuotetaan. ProAgrian kaveri ei tiedä, mitä teurastamo tahtoo. Jonkun pitäisi teurastamon puolelta kuunnella tuottajia ja monesti puhuminen auttaa ja saa hyvän mielen tuottajalle. Neuvojakäyntejä pitäisi lisätä. Hyvällä tuotantotasolla pärjäsi ennen, nyt ei. Vaikka toimiikin kiitettävällä tuotantotasolla, niin on rajoilla, että pärjääkö vai ei.” (Haastateltava 4.)

Eräs vastaajista myös ehdotti, että uusien sikaloiden rakentamiseen tai ruokintaan voitaisiin kehittää yleisen hyväksi havaitun toimintamallin, josta jokainen tuottaja voisi halutessaan ottaa mallia:

”Läpinäkyvyys tulee olemaan enemmän tärkeä asia. Joukkoviestintää voitaisiin harrastaa näin vuonna 2018 enemmän eikä aina tarvitsisi piilotella kaikkia asioita, esimerkiksi lakonuhkaa teurastamolla. Olisi fiksua ilmoittaa vaikka tekstiviestillä, jos on jotain, mistä tuottajan on hyvä tietää ja ottaa huomioon, kuten teuraskuljetuksien peruuntuminen. Miksei siitä voida kertoa kaikille, koska sellainen salaileva toiminta ja tietojen pihtaaminen vaikuttaa tosi paljon mielialaan, vaikkei loppujen lopuksi olisi isoista asioista kysymys. Sanotaan jotain, mutta tehdään muuta. Tai uudiseläinten osto, pitäisi heti sanoa asiallisesti kuinka asia on, ettei niitä heti saa vaikka sanotaan että saa. Parantaisi vuorovaikutusta, eivätkä vastareaktiot ei olisi niin voimakkaita. Tuotantoneuvonta on hyvä. Voisi myös keksiä ruokintaratkaisuihin esimerkin, että tällä ruokinnalla ja pohjaratkaisulla on saatu hyvät tulokset, ettei kaikkien tarvitsisi keksiä pyörää uudelleen. Systeemi olisi myös tarkasti hinnoiteltu, tällainen rakennus maksaa tämän verran, ruokinta tämän verran ja tällä päästään tähän ja se tarkoittaa tällaisia euromääriä. Että olisi mahdollisia identtiset suunnitelmat. Vaikea keksiä mitä haittaa siitä olisi isossa kuvassa. Edes ruokkijakohtaiset ruokinnat, että tällaiset tulokset on saatu tällaisella ruokkijalla tällaisella ruokinnalla.” (Haastateltava 7.)

Yksi vastaajista toivoi, että lihatalot panostaisivat tuotannon tehokkuuteen karsimalla tehottomat tuottajat joukosta pois:

”Teurastamot voisivat ohjata tuotantoa enemmän tehokkuuteen siten, että tehottomat tuottajat karsittaisiin ketjusta pois ja maksettaisiin enemmän niille, jotka kehittää ja tuottaa. Jäljelle jääneiden kehitysnäkymät olisivat silloin paremmat. Tehtäisiin enemmän pienemmällä porukalla,

jolloin saataisiin enemmän aikaiseksi. Lisäksi eläinainesta voisi parantaa. Snellman toimii aika tehokkaasti lihatalona ja on aika hyvä lihatalo, joka voi tehdä paljonkin. Edellyttäisi sitä, että mukana on vain ne jotka haluaa kehittyä ja niille olisi tilaa kehittyä ja tehottomat pudotettaisiin pois.” (Haastateltava 9.)

4.3.6 Vastausten analysointia

Koin opinnäytetyöni aiheen erittäin mielenkiintoiseksi, sillä aihe on itselleni hyvin ajankohtainen nuorena sikatalousyrittäjänä. Haastateltavien valitseminen oli vaikeaa, sillä kokeneita, osaavia ja sanavalmiita sikatalousyrittäjiä on paljon. Olisi ollut mielenkiintoista haastatella suurempaakin joukkoa, mutta omat resurssini eivät siihen tällä hetkellä riittäneet. Haastattelemisen oli mielekästä ja sujui erittäin luontevasti. Vain yksi haastateltava ei halunnut osallistua työhöni, joten jouduin valitsemaan toisen henkilön hänen tilalleen.

Taustatiedot. Haastateltaviksi saatiin sopivasti eri-ikäisiä ja eripituisen kokemustaustan omaavia maatalousyrittäjiä eri puolilta Suomea. Kaikki vastaajista olivat päätoimisia maatalousyrittäjiä. Mitä korkeampi koulutus vastaajalla oli, sen syvällisemmän vastauksen he kysymyksiin antoivat ja perustelivat vastauksensa laajemmin kuin alemman koulutuksen omaavat vastaajat.

Tukipolitiikka. Kaikkien haastateltavat kritisoivat tavalla tai toisella nykyistä maataloustukipolitiikkaa. Vastaajat kokivat tukipolitiikan ristiriitaiseksi ja epävarmaksi. Tukipolitiikka ei välttämättä niinkään kannusta tuottamaan vaan tekemään rahaa pelkästään paperilla. Oltiin myös sitä mieltä, että tuotantoa ei kannata laskea pitkällä aikavälillä epävarmojen ja muuttuvien tukien varaan. Tuet tekevät maataloudesta haavoittuvaisemman ja lopulta tuet valuvat teurastamolle ja kauppaan.

Vuoden alussa haettavana ollut hyvinvointikorvaus sai paljon kannatusta vastaajien keskuudessa, mutta sen ehtoja ja ohjeistuksia kritisoitiin voimakkaasti. Vaatimusten tulkinnat vaihtelevat alueittain eivätkä ehdot välttämättä tarkoita sitä, että eläinten hyvinvointi olisi kunnossa vaan tuki on enemmänkin imagollinen. Eläimiä kuitenkin hoidetaan samalla tavalla kuin ennenkin tuesta riippumatta. Lisäksi korvauksen suuruus hädin tuskin kattaa ehdoista aiheutuneita kustannuksia. Investointituki tukimuotona sai kannatusta.

Kaikesta huolimatta maataloustukien olemassaoloon oltiin tyytyväisiä, koska tuet korvaavat ne eurot, joita ei markkinoiden kautta tule. Tukien kommentoitiin olevan kuitenkin tuotantoa ylläpitäviä, mutta eivät kannusta kehittämään tuotantoa. Toivottiin myös, että tuet kohdistuisivat paremmin sellaisille toimijoille, jotka ovat päätoimisia maatalousyrittäjiä, jolloin väistämätön rakennekehitys nopeutuisi.

Kehityssuunnitelmat. Kaksi vastaajaa investoi tällä hetkellä lihasikojen kasvatuspaikkoihin. Heidän mielestään toiminta oli kannattavampaa kuin sellaisten vastaajien, jotka eivät tällä hetkellä investoineet. Kolme vastaajista ei näe kannattavaksi investoida tuotantoon, ennen kuin tuotanto on nykyistä kannattavampaa. Mikä teki investoivien yrittäjien laskelmansa kannattavammaksi kuin muiden laskemat? Viisi vastaajista suunnitteli sikalan laajennusta lähitulevaisuudessa. Kaikki vastaajat aikovat tehdä sikalaansa peruskorjausta lähitulevaisuudessa. Oli positiivista huomata, että haastateltavat suhtautuivat sianlihantuotantoon positiivisesti, kunhan tuotanto vain olisi kannattavaa. Innostuksen puutetta uuden rakentamiseen heillä siis ei ollut, kunhan se vain kannattaisi.

Rajoittavat tekijät. Lähes yksiselitteisesti haasteellisen kannattavuuden nähtiin olevan tuotantoa rajoittava tekijä. Huono kannattavuus ei innosta tekemään tilalla mitään ylimääräistä. Kolmannes vastaajista katsoi lietteenlevityspinta-alan olevan haasteena tuotannon laajentamiselle, koska ympärillä on paljon suuria kotieläintiloja. Epävarma tukipolitiikka sekä valmisteilla oleva uusi eläinsuojelulaki vaikuttivat haastateltavien mielestä eräänlaiselta tulevaisuuden riskiltä. Lisäksi eläinten geenitiikan tiedonpuutteen katsottiin rajoittavan kehitystä.

Teknologian kehitys. Kehittyvä teknologia oli kaikkien vastaajien mielestä positiivinen asia. Sen ei kuitenkaan nähty mullistavan tilan toimintaa lähivuosina vaan lähinnä helpottavan johtamistyötä ja tulosten seuraamista. Kolmannes koki, että oman sikalan ruokintaratkaisuja voisi uudistaa. Eräs vastaajista näki teknologian kehityksen haasteena myös neuvontapuolelle, koska jonkun on osattava neuvoa tuottajia käyttämään kehitystä hyödyksi.

Tautitilanne. Afrikkalainen sikarutto oli kaikkien haastateltavien mielestä uhka suomalaiselle sianlihantuotannolle.

Vapaa sana. Erään haastateltavan mielestä maatalouden haasteena ovat sellaiset ihmiset, jotka ovat erkaantuneet maataloudesta ja maaseudusta. Tätä kautta myös lapset erkaantuvat todellisuudesta entistä kauemmas. Hänen mielestään olisi tärkeää saada lapsille ja nuorille aitoa kuvaa maataloudesta. Esiin nousi myös lihatalojen tuotteiden brändäys, johon he voisivat panostaa enemmän. Yksi haastateltava toivoi, että sikaketjua tehostettaisiin karsimalla tehottomat tuottajat ketjusta pois, koska rakennekehitys on edessä joka tapauksessa.

Kannattavuus. Usea haastateltava oli sitä mieltä, että tilan maksuvalmius ja kannattavuus ovat kohtuullisella tasolla. Heidän mukaansa ollaan kuitenkin ääri rajoilla, eikä hintataso saa laskea tästä enää yhtään. Nykyisessä tilanteessa pärjätään ja pakolliset peruskorjaukset saadaan juuri tehtyä, mutta he eivät ole valmiita investoimaan uuteen rakennukseen tällä hintatasolla. Joidenkin sikalat ovat vanhoja ja uusia seiniä vaadittaisiin tuotannon jatkamiseksi myös tulevaisuudessa, mutta investointeja ei uskalleta tällä hintatasolla toteuttaa. Yksi haastateltava haluaisi laajentaa lihasikapaikkoja, mutta teurastamo ei ole antanut siihen lupaa. Tämä on alan tulevaisuuden kannalta huono tilanne, koska rakennukset vanhenevat päivä päivältä ja uusia sikaloita tarvitaan tuotannon säilyttämiseksi. Kustannuspuoli on oltava heidän mielestä hyvin hallinnassa, mikäli tässä markkinatilanteessa halutaan pärjätä. Ylimääräiset kustannukset on pitänyt karsia pois jo ajat sitten ja tuotantoa on ollut pakko tehostaa pärjätäkseen kovenevassa kilpailussa. Pidemmän päälle tämän kaltaisen taloudellisesti ahdas tilanne ei ole hyvä, koska se pysäyttää kehityksen. Erään vastaajan mukaan tämä tilanne on omiaan syömään tilan kivijalkaa, joka rapistuu koko ajan.

Teurastamoiden toiminta. Haastattelussa ei kysytty sitä, minkä lihatalon asiakkaita kukin haastateltava oli. Teurastamoiden toiminta herätti myös paljon keskustelua. Yhdeksän vastaajan mielestä teurastamoiden pitäisi panostaa enemmän neuvontaan. Tuottajiin pitäisi olla enemmän yhteydessä, jotta he eivät sokeutuisi omille virheilleen. Yliahon (3/2018, 30–38) haastattelussa kaikkien kolmen lihatalon edustaja kertoi heidän panostavan tuottajien neuvontaan, mutta haastatellut tuottajat eivät kuitenkaan koe tilanteen olevan niin. Onko neuvonta tarpeeksi konkreettista vai

kuluuko neuvojen aika enemmän paperien täyttämiseen kuin tilatasolla toimimiseen? Eräs haastateltava kommentoi teurastamon toiminnan olevan nykyään sanelemista tuottajaa kohtaan.

Myös voitonjakoon lihatalojen olisi syytä haastateltavien mielestä panostaa. Erityisesti voitonjaon koettiin olevan epäreilu ja siihen kaivattiin lisää läpinäkyvyyttä kuten heidän toimintaansa ylipäätään. Eräs vastaajista kommentoi, että tuottajien aikaansaama tuotannon tehostamisesta koitunut hyöty on jäänyt teurastamoiden johtoportaisiin. Toinen vastaaja harmitteli sitä, että monen hankalan vuoden jälkeen teurastamo ei edelleenkään tulouta voittoa alkutuotantoon vaan eurot jäävät teurastamolle. Tämä tukee väitettä, että yhden lihatalon strategiana on parantaa kannattavuutta ja vahvistaa tasetta. Vaikka lihatalot kertovatkin arvostavansa tuottajien toimintaa, se ei ole tainnut kantautua kentälle saakka, sillä sitä ei sitä haastateltavien tuottajien vastauksista käy ilmi, edes rivien välistä.

Kaikki kymmenen haastateltavaa suhtautuivat positiivisesti haastatteluun ja vastasivat rehellisesti sekä kattavasti kysymyksiini. Tutkimuksen otanta on suhteellisen pieni, mutta haastateltavien näkemykset tuotannosta ja toimintaympäristöstä olivat kuitenkin suhteellisen samankaltaisia. Haastattelussa olisi voinut kysyä tuottajien näkemistä tuotannon riskeistä ja tavoitteista. Tavallaan nämä ovat kuitenkin sellaisia kysymyksiä, joihin tuottajien oletetaan vastaavan tietynlaiset asiat, koska riskit ja tavoitteet tuottajakentällä ovat tavalla tai toisella samat kaikille.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Rakennemuutoksen ja heikon kannattavuuden myötä sikatilojen määrä on ollut rajussa laskussa. Vuonna 1995 sikatiloja oli yli 6000, tällä hetkellä tiloja on enää noin 1100. Muutaman vuoden päästä tämän määrän ennustetaan vielä puolittuvan, jonka jälkeen rakennekehitys todennäköisesti tasaantuu. Tuotannon tason ennustetaan pysyvän samankaltaisena tulevaisuudessa, sillä vaikka henkilöä kohti lihankulutus laskisikin, koko ajan väestö kasvaa ja ylimääräinen liha viedään ulkomaille.

Sikataloudessa on vallinnut negatiivinen tunnelma jo kauan. Tukitasot ja tuotteen hinta ovat laskeneet, ja panosten hinnat ovat samalla kasvaneet. Valtiolta tulee jatkuvasti uusia määräyksiä eläintenpitoon, ja samalla valtion keittiöissä voidaan käyttää ulkomaalaista lihaa, joka on tuotettu paljon alemmilla kriteereillä kuin kotimainen liha. Tuottajien mielialaa laskee pelko tarkastuksista, joiden mahdolliset sanktiot pahimmillaan vaikuttavat täydentävien ehtojen kautta peltotukiin asti, ja useista pienistä rikkeistä aiheutuneet leikkaukset saattavat olla valtavia. Asiaa ei myöskään edistä eläinoikeusjärjestöjen paine jo hyvien olosuhteiden parantamiseksi.

Rakennemuutos ajaa tuotantoa siihen suuntaan, että pienet sikatilat jäävät tuotannosta pois lähitulevaisuudessa. Jäljelle jääneiden tuottajien on tehostettava tuotantoa ja karsittava ylimääräiset kustannukset pois tässä haastavassa markkinatilanteessa. Yrittäjän on tiedettävä mitä hän tekee ja hänen on osattava myös osattava tehdä oikeita asioita oikeaan aikaan saadakseen tuotantonsa kannattamaan.

Opinnäytetyössäni haastattelin kymmentä sianlihantuottajaa eri puolilta Suomea puhelimitse. Tarkoituksena oli saada selville, miten sianlihantuottajat suhtautuvat yrityksensä tulevaisuuteen ja onko heillä halukkuutta investoida tilaansa lähitulevaisuudessa. Haastateltaviksi valittiin sekä porsaan- että lihasiantuottajia.

Sianlihantuotannon taloudellinen tilanne oli kaikkien haastateltavien mielestä erittäin haasteellinen, mutta erityisesti laajentavat maatilayrittäjät kokivat tämän hetkisen tilanteen hyvänä ja usko paremmasta tulevaisuudesta oli kova. Oli positiivista huomata, että tuottajilla riitti innokkuutta sianlihantuotantoa ja tilansa kehittämistä kohtaan kaikesta huolimatta. Kaikki kuitenkin olivat yhtä mieltä siitä, että erityisesti

heikko kannattavuus on tuotantoa rajoittava tekijä. Kaikki olivat tavalla tai toisella pyrkineet tehostamaan omaa tuotantoaan pärjätäkseen.

Lähitulevaisuudessa jokaisella haastateltavalla oli suunnitelmissa peruskorjauksia, ja ihan syystäkin, sillä suurin osa Suomen sikalatuotantokapasiteetista on rakennettu vuosina 2000–2007. Laajentamista tällä hetkellä rajoittavat heikon kannattavuuden lisäksi myös lietteenlevitysala sekä porsaspula.

Lihatalojen toimintaa kritisoitiin, koska voittoa ei ole tuloutettu tarpeeksi maakuntaan vaan se on jäänyt teurastamolle, jonka koetaan samalla eniten hyötyneen tuottajien tehostuneesta toiminnasta. Haastatteluissa kävi ilmi, että myös teurastamojen järjestämää neuvontaa ja yhteydenpitoa kaivattaisiin enemmän.

Tukipolitiikan lähes jokainen koki haasteelliseksi. Esimerkiksi hyvinvointituen ehdot ovat hyvin suurpiirteiset ja tulkintoja on useita. Investointituki koettiin hyväksi tukimuodoksi, mutta sen nostaminen tarpeettomaksi, sillä korkea investointituki valuu helposti tavarantoimittajille. Paremman kannattavuuden täytyisi tulla suoraan markkinoilta, ei maataloustuista. Maataloustukien katsottiin olevan välttämättömiä. Ne ylläpitävät tuotantoa, mutta ne eivät kehittävänsä sitä. Muuttuva maatalouspolitiikka koettiin epävarmaksi ja maataloutta haavoittavaksi tekijäksi.

Tautitilannetta pidetään hyvänä, mutta afrikkalaisen sikaruton myötä tautiriski on kasvanut huomattavasti. Kukaan ei tarkalleen tiedä mitä tapahtuu, jos ASF Suomesta löytyy, mutta hintojen pelätään laskevan entisestään.

Seitsemän kymmenestä piti oman yrityksensä taloudellista tilannettaan kohtuullisena. Tuotteen hinnan ei saa enää yhtään laskea, jotta maksuvalmius pystytään säilyttämään. Tällä hintatasolla voi pärjätä kunhan kustannukset on minimoitu, mutta erilaisten riskien realisoitumista kassa ei kestä.

LÄHTEET

- Cap takaa ruokaturvan ja kohtuulliset kuluttajahinnat. 2014. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: MTK. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: https://www.mtk.fi/ajankohtaista/teemat/eurovaalit2014/fi/FI/cap_takaa_ruokaturvan_ja_kohtuulliset_kuluttajahinnat/
- Eläinten hyvinvointikorvauksen sitoumusehdot 2015–2016. 2015. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/Documents/EI%C3%A4inten_hyvinvointikorvauksen_sitoumusehdot_vuosina_2015-2016%20v3.pdf
- Eläinten hyvinvointikorvaus, sitoumusehdot 2018. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 20.3.2018]. Saatavana: <http://maaseutuvirasto.mobi.zine.fi/zine/414/pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. uud. p. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.
- Jalas, A. 2002. Maa, talous ja tieto: Taloustutkimusta maareformeista EU–Suomeen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kamensky, M. Strateginen johtaminen, menestyksen timantti. Talentum Media. Vantaa: Hansaprint Oy, 49.
- Kannattavuus. 2017. Yritystoiminta [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 15.3.2018]. Saatavana: <http://www.tieto.osaavayrittaja.fi/kannattavuus>
- Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain. 2018. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 24.3.2018]. Saatavana: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Kannattavuuskerroin_tuotantosuunnittain
- Kiviranta, T. 2017a. Atria vie tänä vuonna sianlihaa Kiinaan aiemmin arvioitua enemmän. [Verkkajulkaisu]. Maaseudun Tulevaisuus. [Viitattu 15.3.2018]. Saatavana: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/atricia-vie-t%C3%A4n%C3%A4-vuonna-sianlihaa-kiinaan-aiemmin-arvioitua-enemm%C3%A4n-1.198975>
- Kiviranta, T. 2017b. HKScan on käynnistämässä sianlihan viennin Kiinaan. [Verkkajulkaisu]. Maaseudun Tulevaisuus. [Viitattu 15.3.2018]. Saatavana: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/artikkeli-1.212476>
- Lihantuotanto Suomessa. 2017. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Lihatie dotusyhdistys ry. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: <http://www.lihatiedotus.fi/lihantuotanto.html>

- Maaseutuvirasto. 2014. Maataloustuet uudistuvat vuonna 2015 – Mikä muuttuu?. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/vipu/Documents/Maataloustuet-muuttuvat-2015_web.pdf
- Maatalouden investointituet. 2018. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/maatalouden_investointituet/Sivut/maatalouden_investointituet.aspx
- Maatalouden tukijärjestelmä. 2017. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: <http://mmm.fi/maataloustuet>
- Maataloustukia valvotaan tiukasti – valvonta stressaa, tuskastuttaa ja työllistää. 2014. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: MTK. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: https://www.mtk.fi/ajankohtaista/teemat/eurovaalit2014/fi_FI/maataloustukia_valvotaan_tiukasti/
- Mattila, J. 2016. Aasian kysyntä vetää sikasyklin nousuun. Lihalehti 6/2016.
- Perälä, M. 2008. Sianlihan tuotantoon vaikuttavat tekijät vuosina 1995–2006. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. [Viitattu 3.7.2011]. Saatavana: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20939/sianliha.pdf?sequence=2>
- Pyykkönen, P. 2010. Sianlihalla riittää haasteita. Sika (5), 30–31.
- Ryhänen, M & Sipiläinen T (toim.). 2016. Maatalousyrityksen johtaminen ja tuotannon suunnittelu. Luonnos 2/2016. Julkaisematon.
- Seppälä, E. 1999. Sikatilojen talous vuosina 1990–1999. Helsingin yliopisto: Taloustieteen laitos.
- Siipikarjanlihaa tuotettiin jälleen ennätysmäärä. 2018. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 1.3.2018]. Saatavana: <https://www.luke.fi/uutiset/siipikarjanlihaa-tuotettiin-jalleen-ennatysmaara/>
- Siitonen, M. 1999. Sikatalousyrittäjien ennusteiden osuvuus muuttuvassa taloudellisessa ympäristössä. [Verkkojulkaisu]. Helsingin yliopisto: Taloustieteen laitos. [Viitattu 2.7.2011]. Saatavana: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/maa/talou/vk/siitonen/sikatalo.pdf>
- Sikalan kannattavuus. 2016. [Verkkojulkaisu]. Espoo: Farmit Website Oy. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: <https://www.farmit.net/kotielain/lihasika/sikalan-kannattavuus>
- Sikojen sairaudet 2016. 2017. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: <https://www.evira.fi/elaimet/elaintenterveys-ja-elaintaudit/elaintaudit/siat/>

- Suomalainen sianlihan tuotanto – maailman parasta! 2017. [Verkkosivusto]. Helsinki: MTK. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: https://www.mtk.fi/maatalous/maatalous_suomessa/sianlihan tuotanto/fi_FI/sianlihan tuotanto/
- Suomalaisen sianlihan tuotannon strategia 2017–2030. 2017. [Verkkojulkaisu]. Laadittu MTK Lihavaliokunnan toimeksiannosta. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: https://www.mtk.fi/maatalous/maatalous_suomessa/sianlihan tuotanto/fi_FI/suomalaisen_sianlihan tuotannon_strategia_2017-2030/fi-filles/97779314660803389/default/Suomalaisen_sianlihan tuotannon_strategia_2017-2030.pdf
- Ulkoinen bioturvallisuus. 2011. [Verkkojulkaisu]. Vastuullinen sikatalous. Turku: HKScan. [Viitattu 1.3.2018]. Saatavana: <https://www.vastuullinensikatalous.fi/ohjekirja/ulkoinen-bioturvallisuus>
- Yliaho, M. 2018. Suomen lihamarkkinat. Käytännön Maamies. 3/2018. 30–38.
- Viilo, T. 2018. Seitsemän varoitusmerkkiä, miksi afrikkalainen sikarutto on uhka Suomen sikatiloille. 8.2.2018. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Maaseudun tulevaisuus. [Viitattu 1.3.2018]. Saatavana: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/artikkeli-1.223663>
- Älä tuo afrikkalaista sikaruttoa Suomeen. 2017. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. [Viitattu 1.2.2018]. Saatavana: <https://www.evira.fi/elaimet/elainten-terveys-ja-elintaudit/elintaudit/siat/afrikkalainen-sikarutto/ala-tuo-afrikkalaista-sikaruttoa-suomeen/>